

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Кафедра міжнародних відносин та регіональних студій

На правах рукопису

ОСТАПЧУК СВІТЛАНА ВІКТОРІВНА

**ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНА**

Спеціальність : 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

Освітньо-професійна програма «Міжнародні відносини»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»

Науковий керівник:

КОЦАН НАТАЛІЯ НЕСТОРІВНА

Доктор географічних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародних
відносин і регіональних студій

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 9 засідання

кафедри міжнародних відносин

і регіональних студій

від 11 квітня 2025 р.

завідувач кафедри

_____ проф. Коцан Н.Н.

Луцьк 2025

АНОТАЦІЯ

Остапчук С. В. Особливості транскордонного співробітництва Федеративної Республіки Німеччина.

Рукопис. Випускна робота бакалавра за спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, ОПП Міжнародні відносини. Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2025. 59 с. укр.

У першому розділі досліджено теоретичні основи транскордонного співробітництва, що є важливою частиною міжнародних відносин і взаємодії між країнами, які мають спільні кордони, розглянуто основні визначення транскордонного співробітництва, його історичний контекст та визначено основні методи дослідження транскордонного співробітництва.

У другому розділі вивчаються конкретні приклади транскордонного співробітництва Німеччини з її сусідами. В розділі розглянуто історію та сучасні аспекти співробітництва між Німеччиною та Польщею, зокрема в галузях економіки, безпеки та культури, вивчаються приклади транскордонного співробітництва між Німеччиною та Францією, особливо в контексті європейської інтеграції, розвитку транспортної та енергетичної інфраструктури, розглянуто співпрацю між Німеччиною та Чехією, зокрема в галузі екології, культури та економіки.

У третьому розділі розглядаються проблеми та можливості транскордонного співробітництва Німеччини в умовах глобальних викликів.

За результатами роботи зроблено висновки. Транскордонне співробітництво є важливим інструментом для розвитку прикордонних регіонів, оскільки сприяє зміцненню економічних, соціальних, культурних та екологічних зв'язків між сусідніми країнами.

Транскордонне співробітництво охоплює різні аспекти, зокрема економічний розвиток, культурний обмін, екологічні ініціативи, а також співпрацю в питаннях безпеки і боротьби з транскордонною злочинністю. Це робить співпрацю багатофункціональною та взаємодоповнюючою, що дозволяє вирішувати актуальні проблеми та досягати довгострокових цілей.

Загалом, транскордонне співробітництво є важливим інструментом розвитку міжнародних відносин та сприяє гармонійному розвитку прикордонних регіонів, покращуючи економічну, соціальну та культурну ситуацію на обох сторонах кордону.

Транскордонне співробітництво між Німеччиною та Польщею є однією з основних складових їхніх двосторонніх відносин, яка сприяє розвитку економічних, культурних, соціальних та безпекових зв'язків між двома країнами. Основою цього співробітництва є Договір про добросусідство, дружбу та співробітництво, підписаний у 1991 році, який встановлює структуру для політичного діалогу, а також міжурядові консультації та громадянські ініціативи, що збагачують ці відносини.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, Німеччина, партнерство, виклики, перспективи.

ABSTRACT

Ostapchuk S. V. Features of cross-border cooperation in the Federal Republic of Germany.

Manuscript. Bachelor's Thesis in the Specialty 291 International Relations, Public Communications, and Regional Studies, Educational and Professional Program in International Relations. Lesya Ukrainka Volyn National University. Lutsk, 2025. 59 p. Ukrainian.

The first chapter examines the theoretical foundations of cross-border cooperation as an important part of international relations and interaction between countries that share borders. The research considers the main definitions of cross-border cooperation, its historical context, identifies the main methods of researching cross-border cooperation.

The second chapter examines specific examples of cross-border cooperation between Germany and its neighbors. It examines the history and current aspects of cooperation between Germany and Poland, in particular in the fields of economy, security and culture. The paper examines examples of cross-border cooperation between Germany and France, especially in the context of European integration, development of transport and energy infrastructure and discusses cooperation between Germany and the Czech Republic, in particular in the fields of ecology, culture and economy.

The third chapter discusses the problems and opportunities of Germany's cross-border cooperation in the context of current global challenges.

The conclusions are based on the results of the study. Cross-border cooperation is an important tool for the development of border regions, as it helps to strengthen economic, social, cultural and environmental ties between neighboring countries. Interaction between regions allows solving common problems and achieving common goals, which increases stability and security in the border areas.

Cross-border cooperation covers various aspects, including economic development, cultural exchange, environmental initiatives, as well as cooperation in security and the fight against cross-border crime. This makes the cooperation multifunctional and complementary, allowing it to address current issues and achieve long-term goals.

In general, cross-border cooperation is an important tool for the development of international relations and contributes to the harmonious development of border regions, improving the economic, social and cultural situation on both sides of the border.

Cross-border cooperation between Germany and Poland is one of the main components of their bilateral relations, which contributes to the development of economic, cultural, social and security ties between the two countries. The basis of this cooperation is the Treaty of Good Neighborliness, Friendship and Cooperation signed in 1991 to establish a framework for political dialogue as well as intergovernmental consultations and civic initiatives that enrich such relations.

Keywords: cross-border cooperation, Germany, partnership, challenges, prospects.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.....	5
1.1 Сутність поняття «транскордонне співробітництво».....	5
1.2 Основні форми транскордонного співробітництва.....	9
1.3 Методичні основи дослідження.....	15
РОЗДІЛ 2. ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО НІМЕЧЧИНИ З КРАЇНАМИ-СУСІДАМИ.....	18
2.1 Транскордонне співробітництво Німеччини та Польщі.....	18
2.2 Транскордонне співробітництво Німеччини та Франції.....	24
2.3 Транскордонне співробітництво Німеччини та Чехії.....	30
РОЗДІЛ 3. ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НІМЕЧЧИНИ.....	36
3.1 Економічні виклики та можливості для співробітництва.....	36
3.2 Політичні та соціальні виклики транскордонного співробітництва.....	43
3.3 Перспективи розвитку транскордонного співробітництва Німеччини.....	46
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	54

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Тема транскордонного співробітництва Німеччини є надзвичайно актуальною в контексті сучасних геополітичних та економічних змін в Європі та світі. Німеччина, будучи важливим економічним і політичним центром Європи, має спільні кордони з кількома країнами, що створює численні можливості для розвитку співпраці на різних рівнях – від місцевих громад до міжнародних організацій. Зокрема, транскордонне співробітництво між Німеччиною та її сусідами є важливим інструментом для забезпечення стабільності, розвитку економічних зв'язків, підтримки культурних ініціатив і вирішення екологічних проблем.

У контексті сучасних змін на політичній арені, а також економічних викликів, транскордонне співробітництво є ключовим елементом розвитку двосторонніх відносин, стабільності та процвітання прикордонних регіонів.

Таким чином, тема транскордонного співробітництва Німеччини є надзвичайно важливою для розуміння сучасних процесів у Європі, економічних і культурних зв'язків, а також для розвитку політик, які підтримують стабільність і благополуччя на прикордонних територіях.

Об'єкт дослідження – транскордонне співробітництво Німеччини.

Предмет дослідження – напрями транскордонного співробітництва, проблеми, виклики та позитивні ефекти співпраці з країнами-сусідами.

Метою дослідження є визначення викликів та перспективи транскордонного співробітництва Німеччини.

Завдання дослідження:

- визначити сутність поняття «транскордонне співробітництво»;
- узагальнити основні форми транскордонного співробітництва;
- проаналізувати методичні основи дослідження: принципи, підходи, методи;
- вивити особливості транскордонного співробітництва Німеччини та Польщі;

- дослідити транскордонне співробітництво Німеччини та Франції;
- оцінити транскордонне співробітництво Німеччини та Чехії;
- з’ясувати економічні виклики та можливості для співробітництва;
- розглянути політичні та соціальні виклики транскордонного співробітництва;
- сформулювати перспективи розвитку транскордонного співробітництва Німеччини.

Теоретичною базою написання роботи послужили праці таких вчених як: І. В. Артьомов, С. Е. Важинський, А. Р. Дунська, В. В. Зеліч, А. В. Мерзляк, Т. І. Щербак та ін.

У процесі написання бакалаврської роботи було використано такі **методи** дослідження як: аналізу, синтезу, індукції, дедукції, узагальнення.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що окремі висновки можуть використовуватися здобувачами вищої освіти, зокрема на факультеті міжнародних відносин ВНУ імені Лесі Українки, при підготовці до семінарів, ІНДЗ, рефератів, есе.

Апробація. Основні висновки роботи апробовані на IV Всеукраїнському науково-практичному форумі РЕПІТ (м. Луцьк, 15.05.2025р.).

Наукова новизна теми транскордонного співробітництва Німеччини полягає в узагальненні специфічних аспектів розвитку міждержавних зв’язків у Центральній Європі, зокрема на прикладі Німеччини, яка є ключовим гравцем у транскордонних процесах. Це дослідження сприяє поглибленню розуміння того, як транскордонні відносини можуть сприяти економічному, соціальному та культурному розвитку, зокрема на прикордонних територіях, а також вирішенню спільних проблем, таких як екологічні загрози та безпека.

Структура бакалаврської роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який налічує – 45 найменувань, в тому числі іноземні джерела. Загальний обсяг роботи становить 59 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

1.1 Сутність поняття «транскордонне співробітництво»

Управління розвитком транскордонного співробітництва є важливою темою в сучасному світі. Транскордонне співробітництво передбачає взаємодію та спільні дії між регіонами для досягнення спільних цілей та вирішення спільних проблем. Європейські країни мають досвід співпраці та координації регіональних проектів, які працюють через кордони. Цей досвід охоплює такі питання, як організаційна структура, фінансування, залучення зацікавлених сторін, стратегічне планування та інші сфери управління, які допомагають забезпечити ефективну співпрацю та досягти позитивних результатів.

Транскордонне співробітництво є важливим інструментом для зміцнення економічного, соціального та культурного розвитку регіонів. Це допомагає зменшити прикордонні бар'єри, розширити торговельні зв'язки, покращити якість життя людей і вирішити такі спільні проблеми, як навколишнє середовище та міграція [5].

Важливість транскордонного співробітництва полягає в таких ключових сферах:

1. Економічний розвиток: транскордонне співробітництво сприяє створенню сприятливого економічного середовища для регіонів, забезпечуючи зростання торгівлі, інвестицій і бізнес-можливостей.

2. Міжнародне підприємництво сприяє зростанню, сприяє інноваціям і передачі технологій.

3. Соціальна та культурна близькість: транскордонне співробітництво сприяє обміну людьми, культурою та традиціями, а також сприяє обміну досвідом і знаннями між різними громадами. Вона сприяє розвитку

міжкультурних відносин, сприяючи зміцненню взаєморозуміння і толерантності.

4. Екологічна стійкість: транскордонне співробітництво є ефективним інструментом для вирішення спільних екологічних проблем, таких як охорона навколишнього середовища, водні ресурси та біорізноманіття.

5. Міжнародна безпека: транскордонне співробітництво сприяє підвищенню безпеки кордонів і зниженню ризиків конфліктів. Вона сприяє обміну інформацією, спільним навчанням та координації дій у боротьбі з транскордонними загрозами, такими як тероризм, нелегальна міграція та злочинність [14].

На думку Г. Кулешової, ключовою складовою сучасних процесів глобалізації, інтеграції та регіоналізації є процес транскордонного співробітництва, який поступово охоплює прикордонні регіони України. Необхідність використання можливостей прикордонних територій держав для зміцнення співробітництва між сусідніми країнами робить транскордонне співробітництво важливою частиною зовнішньої політики держави.

На думку авторки, прикордонні регіони в демократичних країнах дедалі активніше беруть участь у міжнародному поділі праці порівняно з внутрішніми регіонами. Хоча в більшості випадків у цих державах спостерігаються ознаки депресії або диспропорції внутрішнього соціально-економічного розвитку. Транскордонне співробітництво відіграє так звану каталітичну роль у процесах, які покращують якість життя людей на прикордонних територіях та підвищують ефективність використання місцевих ресурсів, роблячи його дослідницьким матеріалом у різних наукових галузях, зокрема соціальної географії.

Авторка зазначає, що транскордонне співробітництво часто здійснюється на регіональному рівні та розглядається як співробітництво між сусідніми регіонами. Авторка розрізняє чотири рівні реалізації транскордонного співробітництва:

– міжнародний рівень, на якому реалізується політика

загальноєвропейського інтересу, і координується національна регіональна політика для збалансованого розвитку Європейського Союзу;

– на регіональному рівні, де розробляється національна політика у сфері транскордонного співробітництва та узгоджуються національні інтереси з європейськими, а також реалізується регіональна політика розвитку регіонального та транскордонного співробітництва з урахуванням регіональних і регіональні питання та у відповідній координації з регіонами сусідніх країн [10].

Транскордонне співробітництво на думку В. В. Зеліч – це особлива сфера зовнішньоекономічної, політичної, екологічної, культурної, освітньої та іншої міжнародної діяльності, що здійснюється на регіональному рівні. Така діяльність має декілька аспектів: необхідність утримання та розвитку кордонів, спільного використання природних ресурсів і, відповідно, спільного вирішення проблем екологічної безпеки; взаємовідносини та особисті зв'язки між людьми в сусідніх регіонах; значно більше навантаження на інфраструктуру (дороги, розв'язки, сферу послуг) [9].

Транскордонне співробітництво – це особливий вид співробітництва між громадами, які знаходяться поблизу одна від одної, але розділені регіональними кордонами. Транскордонне співробітництво підтримує єдність своїх мешканців, які століттями мають спільну історію, подібний спосіб життя та мислення, а також традиційні сімейні зв'язки, дружні та професійні стосунки та спільні інтереси в сучасний час. Ефективне транскордонне співробітництво може стимулювати розвиток віддалених і часто депресивних регіонів, особливо в розподілі економічних і соціальних благ між містами і селами, де економічний і соціально-культурний розвиток відбувається нерівномірно [8].

Транскордонне співробітництво – це взаємодія між територіями, які знаходяться по різні боки державних кордонів. Воно передбачає співпрацю між державами, регіонами або громадами, що дозволяє вирішувати спільні економічні, соціальні, культурні, екологічні та інші проблеми, сприяючи

розвитку прикордонних територій.

Основні аспекти транскордонного співробітництва:

- економічна співпраця – розвиток спільних проектів у сфері торгівлі, інвестицій, інфраструктури, транспорту;
- соціальна та культурна взаємодія – спільні культурні заходи, обмін досвідом, навчання, розвиток туризму;
- екологічні проекти – спільне вирішення проблем охорони навколишнього середовища, водних ресурсів, боротьба з забрудненням;
- політичне співробітництво – вирішення прикордонних суперечок, співпраця на рівні міжурядових та міжрегіональних організацій;
- безпека та боротьба з транскордонною злочинністю – забезпечення громадського порядку, боротьба з нелегальним міграційним потоком, контрабандою та тероризмом.

Транскордонне співробітництво сприяє розвитку стабільних і мирних відносин між країнами та їхніми регіонами, забезпечує інтеграцію та зближення культур, економік і політичних систем. Це важливий елемент розвитку міжнародних відносин, особливо в умовах глобалізації [13].

Отже, транскордонне співробітництво є важливим інструментом для розвитку прикордонних регіонів, оскільки сприяє зміцненню економічних, соціальних, культурних та екологічних зв'язків між сусідніми країнами. Взаємодія між регіонами дозволяє вирішувати спільні проблеми та досягати спільних цілей, що підвищує стабільність і безпеку на прикордонних територіях.

Транскордонне співробітництво охоплює різні аспекти, зокрема економічний розвиток, культурний обмін, екологічні ініціативи, а також співпрацю в питаннях безпеки і боротьби з транскордонною злочинністю. Це робить співпрацю багатофункціональною та взаємодоповнюючою, що дозволяє вирішувати актуальні проблеми та досягати довгострокових цілей.

Соціально-культурне співробітництво, зокрема обмін досвідом, розвиток туризму, організація спільних культурних заходів, сприяє зміцненню

взаєморозуміння та толерантності між сусідніми народами, що також забезпечує збереження спільної історії та культурних традицій прикордонних регіонів.

Транскордонне співробітництво є важливим інструментом для вирішення спільних екологічних проблем, таких як охорона водних ресурсів, боротьба з забрудненням та збереження біорізноманіття. Спільні екологічні проекти дозволяють країнам ефективно координувати свої дії у захисті навколишнього середовища.

Співпраця на рівні прикордонних територій сприяє забезпеченню безпеки, зокрема у боротьбі з нелегальною міграцією, контрабандою та тероризмом. Спільні заходи в цих сферах забезпечують підвищення стабільності та зменшення ризиків виникнення конфліктів.

Транскордонне співробітництво сприяє інтеграції економік, культур та політичних систем різних держав, створюючи умови для розвитку прикордонних регіонів і покращення якості життя їхніх мешканців.

Загалом, транскордонне співробітництво є важливим інструментом розвитку міжнародних відносин та сприяє гармонійному розвитку прикордонних регіонів, покращуючи економічну, соціальну та культурну ситуацію на обох сторонах кордону.

1.2 Основні форми транскордонного співробітництва

Основні форми транскордонного співробітництва можна поділити на кілька категорій залежно від цілей, сфер діяльності та рівнів взаємодії.

Інституційне співробітництво в контексті транскордонного співробітництва між країнами означає взаємодію між різними державними, міжурядовими, місцевими та міжнародними інститутами для досягнення спільних цілей в економічній, соціальній, культурній, екологічній та інших сферах. Це співробітництво включає створення і функціонування спеціалізованих органів, механізмів та програм, які забезпечують координацію

дій і реалізацію спільних проектів на прикордонних територіях [1].

Основні форми інституційного співробітництва:

1. Міжурядові органи є основними координаторами для розвитку транскордонного співробітництва. Вони можуть бути створені на двосторонній основі або в рамках ширших міжнародних угод. Ці органи займаються регулюванням транскордонних відносин і ухваленням рішень щодо спільних проектів.

2. Європейська транскордонна співпраця є важливою інструментом транскордонного співробітництва в межах Європейського Союзу. Вона підтримує фінансування спільних проектів на прикордонних територіях країн-членів ЄС (а також сусідніх країн), сприяючи економічному, соціальному та культурному розвитку. Ця програма підтримує ініціативи, пов'язані з інфраструктурою, екологією, освітою, охороною здоров'я та іншими сферами.

3. Міжнародні організації, такі як Організація Об'єднаних Націй, Європейський Союз, Світовий банк та інші, можуть брати участь у транскордонному співробітництві через фінансування та технічну допомогу. Вони можуть надавати гранти, кредити або інші ресурси для реалізації спільних проектів у прикордонних регіонах.

4. Місцеві та регіональні органи відіграють важливу роль у реалізації транскордонних проектів, оскільки вони найближчі до реальних потреб населення та бізнесу в прикордонних зонах. Вони можуть організовувати спільні заходи з інших регіонів або організовувати і фінансувати місцеві ініціативи, спрямовані на розвиток.

5. У транскордонному співробітництві також можуть бути залучені громадські організації, неурядові організації та приватний сектор, які активно працюють на прикордонних територіях. Вони можуть брати участь у реалізації проектів, що сприяють розвитку громад, підтримці місцевих ініціатив або захисту навколишнього середовища.

Інституційне співробітництво є важливою складовою транскордонних відносин між країнами. Воно сприяє створенню механізмів, що дозволяють

ефективно реалізовувати спільні проекти, вирішувати спільні проблеми та забезпечувати сталий розвиток на прикордонних територіях [15].

Економічне співробітництво – це взаємодія між державами, регіонами, підприємствами та іншими суб'єктами для досягнення спільних економічних цілей, таких як підвищення рівня економічного зростання, покращення торговельних відносин, залучення інвестицій та розвиток інфраструктури. У контексті транскордонного співробітництва економічне партнерство між країнами дозволяє максимально ефективно використовувати ресурсний потенціал прикордонних територій і створює умови для розвитку підприємництва і зміцнення зв'язків між національними економіками [11].

Основні аспекти економічного співробітництва:

1. Спільне розв'язання торгових проблем, зниження митних бар'єрів та підвищення ефективності митного контролю дозволяють країнам, що мають спільний кордон, збільшити обсяги взаємної торгівлі.

2. Економічне співробітництво також включає залучення інвестицій, як з внутрішніх, так і з зовнішніх джерел. Інвестування може стосуватися інфраструктури, промисловості, сільського господарства, технологій тощо.

3. Будівництво та модернізація інфраструктури є важливим напрямком економічного співробітництва. Спільні проекти можуть включати розбудову транспортних мереж, енергетичних систем, комунікацій.

4. Підтримка інновацій і технологічного розвитку – адже інновації є важливим фактором для економічного зростання та конкурентоспроможності. Транскордонне співробітництво може сприяти розвитку науково-дослідницьких проектів, технічних інновацій і нових технологій.

5. Туризм також є важливою частиною економічного співробітництва. Спільна робота з розвитку туризму між двома країнами дозволяє значно збільшити потоки туристів через прикордонні регіони, що є вигідним як для держави, так і для місцевих підприємств.

Економічне співробітництво є ключовим елементом транскордонних відносин, що дозволяє країнам, які мають спільні кордони, ефективно

використовувати свої економічні можливості, знижувати бар'єри для бізнесу і покращувати якість життя на прикордонних територіях. Через розвиток торгівлі, інвестицій, інфраструктури та технологій країни можуть досягати сталого економічного зростання, підвищувати конкурентоспроможність на міжнародній арені та сприяти стабільному розвитку своїх регіонів [10].

Соціально-культурне співробітництво в контексті транскордонного співробітництва охоплює взаємодію між країнами чи регіонами у сфері культури, освіти, науки, соціальних послуг та інших аспектів, які мають безпосереднє значення для життя громадян. Це співробітництво сприяє поглибленню взаєморозуміння, взаємоповаги та солідарності між народами, а також зміцненню зв'язків між людьми, що живуть на прикордонних територіях [1].

Основні напрямки соціально-культурного співробітництва:

1. Культурний обмін є важливою частиною соціально-культурного співробітництва, оскільки сприяє розвитку взаєморозуміння та взаємоповаги між різними народами.

2. Освітнє співробітництво дозволяє студентам, викладачам та науковцям отримати доступ до нових знань і досвіду, що сприяє розвитку науки та освіти в обох країнах.

3. Соціальна сфера є важливою частиною транскордонного співробітництва, адже вона сприяє покращенню якості життя людей на прикордонних територіях.

4. Мовний обмін є важливим аспектом соціально-культурного співробітництва, оскільки знання мови країни-сусіда сприяє не тільки взаєморозумінню, але й розвитку культурних зв'язків.

5. Молодіжне співробітництво важливе для зміцнення міжнаціональних зв'язків, оскільки воно сприяє формуванню взаєморозуміння серед майбутніх лідерів і громадян.

Соціально-культурне співробітництво є важливим напрямком транскордонних відносин, оскільки воно допомагає збудувати міцні

міжлюдські зв'язки, знижує бар'єри між народами і сприяє формуванню спільних цінностей. Це співробітництво підтримує розвиток різноманітних сфер життя, таких як культура, освіта, соціальні послуги, а також дає можливість для молоді та громадам прикордонних регіонів розвивати взаємодію і співпрацю на рівні побутових контактів, що веде до більш гармонійних відносин між країнами [25].

Екологічне співробітництво – це співпраця у сфері охорони навколишнього середовища та сталого розвитку, що включає:

- проекти з охорони природних ресурсів, водних басейнів, лісів, збереження біорізноманіття на прикордонних територіях;
- спільні зусилля щодо відновлення екосистем, що постраждали від антропогенної діяльності або природних катастроф [18].

Співробітництво в галузі безпеки – це обмін інформацією та спільні дії для забезпечення безпеки на прикордонних територіях і включає наступні складові частини:

- спільна робота з боротьби з контрабандою, нелегальним міграційним потоком, тероризмом, організованою злочинністю;
- спільні зусилля у наданні допомоги постраждалим внаслідок природних катастроф, конфліктів чи інших кризових ситуацій [16].

Кожна з цих форм сприяє зміцненню зв'язків між країнами та регіонами, підвищенню рівня життя, розвитку інфраструктури та стабільності на прикордонних територіях.

Отже, інституційне співробітництво є важливою формою транскордонного співробітництва, що охоплює взаємодію між державними, міжурядовими, місцевими та міжнародними інститутами. Це дозволяє створювати ефективні механізми для реалізації спільних проектів, сприяючи розвитку прикордонних регіонів у різних сферах – економічній, соціальній, культурній та екологічній. Важливими аспектами інституційного співробітництва є міжурядові органи, Європейська транскордонна співпраця, участь міжнародних організацій та місцевих органів у реалізації проектів.

Економічне співробітництво забезпечує розвиток спільних проектів у сфері торгівлі, інвестицій, інфраструктури та технологій, що дозволяє ефективно використовувати ресурсний потенціал прикордонних територій. Це сприяє зниженню митних бар'єрів, залученню інвестицій і розвитку інфраструктури, що позитивно впливає на економічне зростання, підвищення конкурентоспроможності та покращення якості життя на прикордонних територіях [16].

Соціально-культурне співробітництво має важливе значення для збереження та розвитку культурних, освітніх та соціальних зв'язків між сусідніми країнами. Культурний обмін, освітнє співробітництво, мовний обмін та підтримка молодіжних ініціатив сприяють поглибленню взаєморозуміння і толерантності між народами, розвитку міжкультурних зв'язків та створенню спільних цінностей.

Екологічне співробітництво є важливим для забезпечення сталого розвитку на прикордонних територіях. Спільні ініціативи щодо охорони навколишнього середовища, збереження природних ресурсів і біорізноманіття, а також відновлення екосистем сприяють вирішенню спільних екологічних проблем та підвищенню екологічної стійкості.

Співробітництво в галузі безпеки забезпечує стабільність і безпеку на прикордонних територіях, що включає боротьбу з контрабандою, нелегальною міграцією, тероризмом та організованою злочинністю. Спільні дії в цій сфері сприяють підвищенню ефективності боротьби з транскордонними загрозами, а також допомоги постраждалим у кризових ситуаціях.

Транскордонне співробітництво має важливе значення для розвитку стабільних і мирних відносин між країнами, покращення рівня життя на прикордонних територіях та інтеграції регіонів у глобальні економічні, соціальні та культурні процеси. Це співробітництво допомагає вирішувати спільні проблеми та досягати спільних цілей, сприяючи сталому розвитку та гармонії між сусідніми країнами та їхніми регіонами.

Таким чином, транскордонне співробітництво є багатогранним і

важливим процесом для досягнення стійкого розвитку та взаєморозуміння між країнами, що мають спільні кордони.

1.3 Методичні основи дослідження

Методичні основи дослідження визначають основні напрямки, способи та інструменти, за допомогою яких проводиться наукове дослідження. Вони складаються з принципів та методів, які є основою для організації та реалізації дослідницької діяльності.

Принципи дослідження – це загальні настанови, що лежать в основі всього процесу наукового пошуку та забезпечують правильність і ефективність дослідження [4].

Основні принципи дослідження:

1. Об'єктивність: дослідження має ґрунтуватися на фактах і даних, а не на особистих переконаннях або упередженнях дослідника;
2. Науковість: використання перевірених теорій, концепцій і підходів для обґрунтування висновків;
3. Системність: необхідно розглядати об'єкт дослідження як систему, що включає всі її компоненти, взаємозв'язки та впливи;
4. Цілісність: дослідження має охоплювати всі аспекти об'єкта та вивчати їх у взаємозв'язку;
5. Динамічність: дослідження має бути спрямоване на вивчення процесів, які змінюються з часом;
6. Інтердисциплінарність: для глибшого розуміння предмета часто потрібне залучення знань з різних галузей науки;

Методи – це конкретні способи збору, обробки та аналізу інформації, за допомогою яких здійснюється дослідження. Вони можуть бути різноманітними залежно від характеру об'єкта дослідження та обраного підходу [3].

Методи дослідження:

1. Метод структурного аналізу (структурно-функціональний аналіз) – це підхід до дослідження систем, який полягає в розгляді їхніх складових частин (структур) та функцій, які ці частини виконують у межах загальної системи. Цей метод дозволяє з'ясувати, як окремі елементи системи взаємодіють між собою та які функції вони виконують для забезпечення цілісності та ефективності функціонування системи.

Основні принципи структурно-функціонального аналізу:

1. Структура системи описує її складові частини або елементи. Це можуть бути як фізичні компоненти, так і абстрактні елементи, такі як організації, інститути, підрозділи тощо. Важливо виявити, як ці елементи взаємодіють один з одним, як розподіляються ресурси, як організована взаємодія всіх складових частин.

2. Функція кожної частини системи описує те, яку роль вона виконує в рамках загальної системи. Функції можуть бути як внутрішніми (наприклад, операційні завдання організації), так і зовнішніми (наприклад, забезпечення зв'язків із зовнішнім середовищем).

3. Структурно-функціональний аналіз вивчає, як структура системи взаємодіє з її функціями. Кожен елемент або частина структури виконує певну функцію або набір функцій, що забезпечує досягнення цілей системи. Важливо вивчити, як зміни в одній частині структури можуть вплинути на загальні функції або ефективність системи.

Структурно-функціональний аналіз допомагає зрозуміти, як кожен елемент системи сприяє її функціонуванню та як система може бути оптимізована для досягнення кращих результатів.

2. Індукція та дедукція – це два основні методи логічного мислення, які використовуються для формування висновків і розв'язання проблем. Вони відрізняються за своїм підходом до процесу отримання нових знань.

Індукція – це метод логічного мислення, при якому загальний висновок робиться на основі спостережень або конкретних випадків. Іншими словами, індукція – це рух від конкретних фактів до загальних принципів.

Дедукція – це метод логічного мислення, при якому висновок робиться з загальних принципів або теорій і застосовується до конкретних випадків. Це рух від загального до конкретного [7].

Отже, методичні основи дослідження є важливою складовою наукової роботи, оскільки вони визначають напрямки, інструменти та принципи, що забезпечують правильність і ефективність дослідження. Усі дослідження ґрунтуються на певних принципах, таких як об'єктивність, науковість, системність, цілісність, динамічність та інтердисциплінарність. Ці принципи забезпечують основу для вивчення об'єкта дослідження та дозволяють здійснювати глибокий аналіз та отримувати науково обґрунтовані висновки.

Основні методи дослідження, такі як структурно-функціональний аналіз, індукція та дедукція, надають необхідні інструменти для збору, обробки та аналізу інформації. Структурно-функціональний аналіз допомагає глибше зрозуміти, як взаємодіють елементи системи та як функції кожного елемента сприяють цілісності та ефективності функціонування цієї системи. Це дозволяє не лише вивчити взаємозв'язки всередині системи, але й оптимізувати її для досягнення кращих результатів.

Індукція і дедукція, як методи логічного мислення, є основними інструментами для формулювання висновків. Індукція дозволяє робити загальні висновки на основі конкретних спостережень, тоді як дедукція допомагає виводити конкретні наслідки з загальних принципів або теорій.

Загалом, ці методичні основи дослідження забезпечують систематичний і обґрунтований підхід до наукового пошуку, сприяючи досягненню нових знань, формулюванню обґрунтованих висновків і забезпеченню наукової достовірності результатів.

РОЗДІЛ 2

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО НІМЕЧЧИНИ З КРАЇНАМИ-СУСІДАМИ

2.1 Транскордонне співробітництво Німеччини та Польщі

Договір між Федеративною Республікою Німеччина та Республікою Польща про добросусідство, дружбу та співробітництво, підписаний 17 червня 1991 року і формує основу та структуру для інтенсивного політичного діалогу та міжсуспільних контактів між двома країнами [20].

Німеччина та Польща є близькими партнерами та сусідами, які мають багаті соціальні та політичні зв'язки. Зараз у Німеччині проживає близько 880 000 громадян Польщі і близько 2,2 мільйона людей польського походження називають Німеччину своїм домом. Більше двох десятиліть Німеччина є найважливішим торговельним партнером Польщі. Жвавий обмін та часті візити на найвищому політичному рівні демонструють дружнє партнерство та хорошу співпрацю між двома країнами. Це також включає міжурядові консультації за участю глав урядів і міністрів обох сторін, востаннє відбулися у 2024 році у Варшаві.

У питаннях зовнішньої та європейської політики Німеччина і Польща особливо тісно координують свою діяльність з Францією. Діючи через формат Веймарського трикутника, який служить мостом із Заходу на Схід.

Договір між Федеративною Республікою Німеччина та Республікою Польща про добросусідство, дружбу та співробітництво від 17 червня 1991 року формує основу та структуру для інтенсивного політичного діалогу та міжсуспільних контактів між двома країнами.

У 38 статтях дві країни окреслили політичні, економічні та культурні цілі співпраці, пам'ятаючи про «спільну відповідальність за побудову нової, вільної Європи, об'єднаної правами людини, демократією та верховенством права». Разом із німецько-польським договором про кордон 1990 року він

створив основу для примирення, добросусідства, партнерства та дружби між Польщею та Німеччиною після закінчення поділу Європи.

Двосторонні відносини увійшли в нову фазу після вступу Польщі до НАТО в 1999 році, до Європейського Союзу в 2004 році і Шенгенської зони в 2007 році. Їх ще більше посилило повне відкриття ринку праці Німеччини в 2011 році [20].

На основі німецько-польського Договору про добросусідство було створено численні німецько-польські інституції, які відтоді сприяли контактам громадянського суспільства, становлячи наріжний камінь німецько-польської дружби разом із понад 500 угодами про побратимство між двома країнами.

Німецько-польська молодіжна служба, яка була заснована в 1991 році, на сьогодні допомогла приблизно трьом мільйонам молодих людей взяти участь у двосторонніх програмах обміну. У своїй коаліційній угоді нинішній уряд Німеччини підтвердив зобов'язання посилити роботу Молодіжного офісу.

Фундація німецько-польської співпраці, заснована урядами обох країн у 1991 році, є також ключовою інституцією для розвитку двосторонніх відносин. За понад 30 років вона профінансувала близько 16 000 спільних проектів, зміцнюючи таким чином основи взаєморозуміння.

Тісні зв'язки двох країн у сфері вищої освіти, науки та досліджень підтримують численні інституції, такі як Німецька служба академічних обмінів, Фонд Олександра фон Гумбольдта та Німецько-польський науковий фонд, який базується на двосторонній урядовій угоді. У 2020 році загалом 2198 студентів, випускників, дослідників та інших співробітників університетів з обох країн отримали фінансування від Німецької служби академічних обмінів. З них 1964 отримували фінансування вперше; 433 були з Польщі та 1765 з Німеччини. З 1953 року Фонд Олександра фон Гумбольдта надав понад 1300 дослідницьких стипендій і нагород Гумбольдта, що дозволяє людям з Польщі проводити час у Німеччині, а також дослідницькі стипендії Феодора Лінена для німців, які їдуть до Польщі.

На основі німецько-польського договору про добросусідство 1991 року обидва уряди присуджують німецько-польську премію окремим особам і організаціям на знак визнання їх різноманітної діяльності. Попередніми лауреатами премії були такі видатні особи та організації, як Владислав Бартошевський, Маріон Дьонгоф та Фундація польсько-німецького примирення. Їй надано 20 000 євро, а наступну нагороду очікують на наступному Німецько-польському форумі у 2025 році [20].

Німецько-польська міжурядова комісія регіонального та транскордонного співробітництва є важливим партнером, коли йдеться про формування відносин із Польщею. Вона вперше зібралася в Герліці в квітні 1991 року і збирається раз на рік по черзі в Німеччині та Польщі. Посаду німецького співголови обіймає посол Каталіна Куллас, директор із відносин із державами-членами ЄС, транскордонного та регіонального співробітництва зовнішніх справ ЄС. Її польським колегою є директор Департаменту міжнародних справ Міністерства внутрішніх справ та адміністрації Республіки Польща Павел Домбровський.

Міжурядова комісія має три основні напрями:

1. сприяння співпраці між регіональними, муніципальними та іншими установами, асоціаціями та установами;
2. ініціювання ініціатив шляхом надання рекомендацій;
3. передача інформації.

Чотири комітети підтримують роботу Міжурядової комісії у таких сферах: транскордонне співробітництво, регіональне планування, міжрегіональне співробітництво та освіта. Останнє засідання Міжурядової комісії відбулося в Щецині 4 і 5 грудня 2024 року. Наступне засідання заплановане на 2025 рік, коли Німеччина виступить господарем. Німеччина та Польща також тісно співпрацюють у розширених форматах. Наприклад, Німеччина, Польща та Франція регулярно консультуються з питань зовнішньої та європейської політики в рамках Веймарського трикутника, який був заснований у серпні 1991 року міністрами закордонних справ трьох країн

[19].

Серед головних досягнень цієї співпраці важливо відзначити створення двох корисних ресурсів:

1. «Польсько-німецький центр співпраці між прикордонними службами, поліцією та митницею у Свенці», інструмент, створений після транскордонних угод 2002 року. У цьому центрі органи влади щоденно співпрацюють у таких питаннях: обмін інформацією, підтримка в координації дій у невідкладних справах, контроль дорожнього руху, контроль ідентифікації та транспортних засобів, контроль за арештованими та допомога в транскордонних нарадах поліції.

2. Робоча група «Граніка», яка була створена в 2012 році для боротьби з транскордонною злочинністю шляхом оптимізації використання ресурсів і сил, а також підвищення безпеки жителів прикордонних регіонів [32].

Понад 500 угод про побратимство міст та партнерство між землями Німеччини та польськими воєводствами також підкріплюють широту та тісність відносин між двома країнами. Транскордонний молодіжний обмін, зокрема через Німецько-Польське Управління Молоді, є міцною опорою з проектами, які вже охопили понад три мільйони молодих людей.

Економіки двох країн також тісно взаємопов'язані. Понад два десятиліття Німеччина є найважливішим партнером Польщі у сфері торгівлі та інвестицій. Польща є п'ятим за величиною торговим партнером Німеччини.

У Польщі приблизно два мільйони людей вивчають німецьку мову, що дає країні найбільшу кількість тих, хто вивчає німецьку мову в усьому світі. Заходи з підтримки вивчення німецької мови є пріоритетом німецької культурної та освітньої політики в Польщі [12].

Транскордонне співробітництво між Німеччиною та Польщею є важливою складовою їхніх двосторонніх відносин, спрямованою на розвиток економіки, соціальної сфери, охорони навколишнього середовища та забезпечення безпеки на прикордонних територіях. Завдяки спільному кордону, довжина якого понад 500 км, обидві країни мають величезний

потенціал для розвитку співпраці в різних галузях.

Транскордонне співробітництво між Німеччиною та Польщею є важливим елементом для розвитку економіки, культури та безпеки на прикордонних територіях. Це співробітництво сприяє розвитку сталого економічного зростання, покращенню життя місцевих мешканців, охороні навколишнього середовища та зміцненню політичних та культурних зв'язків між двома країнами.

Розглянемо приклади транскордонних проєктів між Федеративною Республікою Німеччина та Республікою Польща, що фінансуються Європейським Союзом у рамках програми Interreg:

1. Проєкт RailBLu: покращення мобільності в прикордонних регіонах

Учасниками проєкту є Lubuskie Voivodeship (Польща), Міністерство інфраструктури та регіонального розвитку Бранденбурга, VBB GmbH (Німеччина).

Мета проєкту – покращити місцеве залізничне сполучення між Польщею та Німеччиною, зокрема в районах Гожув-Велькопольський, Франкфурт-на-Одері та Котбус.

2. Програма Interreg Brandenburg-Polska 2021–2027

Бюджет 110,4 млн євро (88,3 млн євро з фонду ERDF, 22,1 млн євро національне співфінансування) [42].

Пріоритети: сталий розвиток та охорона навколишнього середовища, інновації та технологічний трансфер, культура та туризм, освіта та навчання.

Можна зробити висновок, що транскордонне співробітництво між Німеччиною та Польщею є однією з основних складових їхніх двосторонніх відносин, яка сприяє розвитку економічних, культурних, соціальних та безпекових зв'язків між двома країнами. Основою цього співробітництва є Договір про добросусідство, дружбу та співробітництво, підписаний у 1991 році, який встановлює структуру для політичного діалогу, а також міжурядові консультації та громадянські ініціативи, що збагачують ці відносини.

Протягом більше двох десятиліть Німеччина залишається найбільшим

торговим партнером Польщі, що підкреслює важливість економічного співробітництва між країнами. Крім того, створення численних спільних інституцій, таких як Німецько-польська молодіжна служба та Фундація німецько-польської співпраці, сприяє зміцненню міжкультурних зв'язків та розвитку молодіжних програм обміну.

Транскордонне співробітництво також включає створення спеціалізованих центрів і робочих груп, як, наприклад, Польсько-німецький центр співпраці між прикордонними службами та робоча група «Граніка», яка бореться з транскордонною злочинністю. Ці ініціативи сприяють не лише зміцненню безпеки, але й зручності для співпраці на прикордонних територіях.

Важливим аспектом є також тісні зв'язки у галузі освіти та науки, зокрема, програми академічних обмінів та наукових стипендій, що підтримують співпрацю між університетами та науковими установами обох країн. Це створює можливості для глибшого взаєморозуміння та обміну знаннями.

Економічний розвиток, зокрема завдяки вивченню німецької мови, сприяє полегшенню комунікації та розширенню співпраці між підприємствами, а також підвищенню культурного обміну між громадянами. В результаті, транскордонне співробітництво між Німеччиною та Польщею не лише зміцнює політичні та економічні зв'язки, а й сприяє розвитку сталого соціального і культурного партнерства.

2.2 Транскордонне співробітництво Німеччини та Франції

Франція є найближчим і найважливішим партнером Німеччини в Європі. З середини 1970-х років було створено низку органів і структур для

транскордонного співробітництва з Францією – у регіоні Верхнього Рейну (тристоронні формати з Францією та Швейцарією: Конференція Верхнього Рейну, Рада Верхнього Рейну та Міжурядова комісія Верхнього Рейну) і Великого регіону навколо Саару та Мозеля (з Францією, Люксембургом та Бельгією). Крім того, Аахенським договором 2019 року було засновано франко-німецький комітет транскордонного співробітництва. Цей орган складається з представників національних урядів, національних парламентів, земельних і французьких регіонів, а також регіональних і місцевих органів влади, пов'язаних через кордон у так званих єврорайонах. Комітет, як і кооперативні органи у Верхньому Рейні та Великому регіоні, допомагає усунути перешкоди для співіснування в прикордонних регіонах.

Прикордонні території за своєю суттю є місцем, де стикаються різні правові норми, і ці норми часто виявляються несумісними. Наприклад: наклейки для контролю викидів на лобовому склі німецьких і французьких транспортних засобів не можна порівняти, оскільки відповідна директива ЄС щодо якості повітря була реалізована принципово різними способами в Німеччині та Франції. Дві країни лише нещодавно почали визнавати наклейки одна одної – і не у всіх випадках. Таким транскордонним перешкодам можна було б запобігти під час підготовки нових законів, якщо було б докладено зусиль для визначення та врахування регуляторного впливу на прикордонні території [32].

Як ці оцінки впливу можуть працювати на практиці? Аахенський договір доручає Франко-німецькому комітету транскордонного співробітництва провести аналіз впливу нових правил на прикордонні регіони. Тому Федеральне міністерство закордонних справ у 2022 році замовило дослідження, тісно співпрацюючи з Міністерством закордонних справ Франції, яке пропонує деяке початкове уявлення про те, як можна запровадити оцінку впливу на франко-німецькі прикордонні регіони.

На основі аналізу та пропозицій, викладених у дослідженні, експерти з Франції та Німеччини зараз обговорюють конкретні заходи щодо реалізації

цього проекту. Тим часом Федеральне міністерство закордонних справ проводить консультації з відповідними міністерствами в різних сферах, щоб вивчити можливість усунення перешкод для повсякденного життя в прикордонних районах шляхом зміни законодавчих та адміністративних положень, зокрема шляхом прийняття певних винятків («експериментальних положень»), варіант, який закріплено в Аахенському договорі [32].

У сфері культурних справ, яка підпорядковується законодавчій владі відповідної країни, Уповноважений Федеративної Республіки Німеччини у справах культури згідно з Договором про франко-німецьку співпрацю виконує роль зв'язку з Францією. Також тісно співпрацюють парламенти двох країн. З березня 2019 року Франко-німецька парламентська асамблея, до складу якої входять по 50 депутатів від Бундестагу Німеччини та Національних зборів Франції, збирається двічі на рік. Існує багато різних форм тісної транскордонної співпраці між прикордонними регіонами Німеччини та Франції. З січня 2020 року їх підтримує Франко-німецький комітет транскордонного співробітництва.

Єлисейський договір, підписаний президентом де Голлем і федеральним канцлером Аденауером 22 січня 1963 року, заклав основи цієї тісної співпраці. У 40-ту річницю Єлисейського договору 22 січня було оголошено Франко-німецьким днем. Аахенський договір, підписаний 22 січня 2019 року, доповнює Єлисейський договір і орієнтує двосторонні відносини на виклики майбутнього [45].

Німеччина та Франція є важливими торговими партнерами одна для одної в Європі. Аерокосмічна компанія Airbus є символом успіху тісної промислової співпраці між Німеччиною та Францією. Керівники найбільших публічних компаній Франції та Німеччини щорічно зустрічаються з політиками вищого рівня обох країн на франко-німецьких зустрічах для представників бізнесу.

Численні інституції та угоди про співпрацю формують двосторонні відносини: Франко-німецьке молодіжне бюро, засноване в 1963 році, спільний

телеканал ARTE, Франко-німецька бригада, Франко-німецький університет і Франко-німецький інститут у Людвігсбурзі та ін. Існує також громадська мережа франко-німецьких товариств, регіональні партнерства та угоди про побратимство міст, шкільні партнерства та спеціальні партнерства між німецькими та французькими школами з двомовними секціями [29].

Під час підписання Аахенського договору було прийнято список із 15 пріоритетних проектів, більшість із яких наразі реалізовано. До них відноситься Франко-німецький громадянський фонд, який уже підтримав понад 2000 проектів для активного європейського громадянського суспільства з моменту свого створення в квітні 2020 року. Іншим прикладом є Франко-німецький комітет транскордонного співробітництва. Цей орган спрямований на виявлення та усунення перешкод для транскордонного співіснування шляхом залучення ключових осіб, які приймають рішення – по обидва боки кордону та на всіх федеральних та адміністративних рівнях.

Франко-німецький форум майбутнього співпрацює з місцевими та регіональними зацікавленими сторонами над політичними рекомендаціями, що стосуються таких питань, як соціально-екологічна трансформація або муніципальний енергетичний перехід.

Важливо й надалі відновлювати густу мережу франко-німецьких зв'язків, зокрема, серед молодих поколінь. Пам'ятаючи про це, федеральний канцлер Олаф Шольц і президент Франції Еммануель Макрон започаткували франко-німецьку молодіжну мережу «Покоління Європи» на франко-німецькій раді міністрів у 2023 році. Ідея цієї мережі полягає в тому, щоб молоді люди віком до 35 років із різних професій привнесли свої особисті сили та досвід у служіння франко-німецькій співпраці. Перша когорта представила свої рекомендації щодо політики 19 січня 2024 року, а друга когорта почала роботу.

Інші соціально-політичні ініціативи, а також стратегії популяризації мови одне одного також сприяють розвитку взаєморозуміння між Францією та Німеччиною.

Різноманітність і переваги франко-німецької співпраці відображаються на повсякденному житті людей у прикордонних регіонах. Взаємозалежність державних органів, а також людей та економіки продовжує зростати. Прикладами цього є спільне управління та обслуговування Рейну, транскордонний доступ до медичних послуг і будівництво першої транскордонної трамвайної лінії між Келем і Страсбургом. Також представлені теми майбутнього, такі як транскордонний полігон для автоматизованого водіння в регіоні Саар /Метц і тристоронній академічний альянс European Campus – EUCOR, який складається з університетів Фрайбурга, Карлсруе, Страсбурга, Кольмара/Мюлузу та Базеля [28].

Транскордонне співробітництво між Німеччиною та Францією є важливим аспектом їхніх двосторонніх відносин, оскільки обидві країни мають спільний кордон, який охоплює різні регіони з численними можливостями для розвитку економіки, культури, безпеки та охорони навколишнього середовища. Це співробітництво відіграє значну роль у розвитку Європейського Союзу та сприяє стабільності в Європі загалом.

Транскордонне співробітництво між Німеччиною та Францією є одним із ключових елементів для зміцнення відносин між двома країнами, що мають спільну історію і важливі стратегічні інтереси. Це співробітництво охоплює різні аспекти – від економіки до безпеки, від культури до екології – і сприяє розвитку європейської інтеграції, забезпеченню стабільності та добробуту на прикордонних територіях.

Отже, транскордонне співробітництво між Німеччиною та Францією є важливим аспектом двосторонніх відносин, яке сприяє розвитку економіки, культури, безпеки та охорони навколишнього середовища. Завдяки спільному кордону та численним можливостям для взаємодії, співпраця між цими країнами стала наріжним каменем європейської інтеграції.

Основи цієї співпраці були закладені ще з підписання Єлисейського договору 1963 року, який створив важливий правовий і культурний фундамент для франко-німецьких відносин. Аахенський договір 2019 року розширив ці

відносини та орієнтував їх на майбутні виклики.

Сфера співпраці включає культуру, економіку, безпеку та екологію. Франко-німецький комітет транскордонного співробітництва, заснований в рамках Аахенського договору, активно працює над усуненням перешкод для співіснування між двома країнами. Це включає усунення правових та адміністративних бар'єрів, таких як різні норми для наклеювання на транспортних засобах, що регулюють екологічні вимоги.

Франко-німецька молодіжна мережа «Покоління Європи» є важливою ініціативою для забезпечення майбутнього співробітництва, заохочуючи молодь до активного внеску в розвиток франко-німецьких відносин. Франко-німецьке молодіжне бюро, засноване в 1963 році, також активно сприяє розвитку контактів між молодими людьми двох країн.

Німеччина та Франція є важливими торговими партнерами, що демонструє успіх спільних проєктів, таких як аерокосмічна компанія Airbus. Щорічні зустрічі представників бізнесу на франко-німецьких форумах ще більше зміцнюють економічні зв'язки.

Франко-німецький форум майбутнього працює над політичними рекомендаціями щодо соціально-екологічної трансформації та енергетичного переходу. Це є частиною ширшого співробітництва для підтримки сталого розвитку на транскордонних територіях [28].

Транскордонні проєкти, такі як спільне управління Рейном, транскордонний доступ до медичних послуг і будівництво транскордонних транспортних ліній, зокрема трамвайної лінії між Келем і Страсбургом, покращують якість життя на прикордонних територіях та забезпечують практичну взаємодію між державами. Аахенський договір передбачає проведення оцінки впливу нових правил на транскордонні регіони, що допомагає виявити потенційні перешкоди та усунути їх через законодавчі зміни.

Розглянемо приклади транскордонних проєктів між Францією та Німеччиною, які демонструють ефективну співпрацю між країнами:

1. Проєкт mosaHYc передбачає створення відкритої водневої транспортної мережі між Францією та Німеччиною.

Інвестори: GRTgaz (Франція) та Creos Deutschland (Німеччина) інвестують 110 мільйонів євро в будівництво 90 км водневої магістралі.

Мета – підключення сталеливарного підприємства ROGESA в Діллінгені до водневих постачальників, що сприятиме декарбонізації промисловості та розвитку регіональної економіки.

2. Франція та Німеччина спільно розробляють новий бойовий танк, який має замінити Leopard 2 та Leclerc.

Орієнтовна вартість проєкту складає близько 100 мільярдів євро.

Проєкт реалізується під управлінням KNDS, спільного підприємства між французькою компанією Nexter та німецькою Krauss-Maffei Wegmann.

Мета – забезпечення європейської оборонної автономії та посилення співпраці між країнами [27].

Можна дійти до висновку, що транскордонне співробітництво між Німеччиною та Францією є одним із найважливіших елементів двосторонніх відносин, що сприяє розвитку Європейського Союзу і стабільності на європейському континенті. Ця співпраця охоплює всі аспекти сучасного суспільства – від економічних і політичних зв'язків до культурного обміну та охорони навколишнього середовища. Її постійний розвиток і підтримка є важливою умовою для досягнення більш тісної інтеграції та сталого розвитку в межах Європи.

2.3 Транскордонне співробітництво Німеччини та Чехії

Німецько-чеський кордон починається на північному сході, на південь від німецького міста Віттау, з точкою, утвореною його перетином з німецько-

польським і чесько-польським кордонами, розташованими на річці Нейсе. Кордон проходить уздовж хребта Рудних гір до села Міттельхаммер у Баварії. До возз'єднання Німеччини це баварське село формувало триточку між ФРН, НДР і Чехословаччиною. Далі кордон повертає на південний схід і проходить через ліси Верхнього Пфальцу та Богемії до трипункту з німецько-австрійським та австро-чеським кордонами на краю національного парку Шумава.

Кордон між Саксонією, Баварією та Богемією є одним із найдавніших у Європі: він уже існував у межах Римської імперії між Саксонією та Баварією, які були курфюрствами, та Королівством Богемія. З 1806 по 1918 рік остання входила до складу Австро-Угорської імперії. Баварія і Саксонія приєдналися до Рейнської конфедерації, потім до Німецького союзу і, нарешті, до Німецької імперії в 1871 році. У 1918 році була створена Чехословаччина.

Під час Другої світової війни Німеччина анексувала Судети (чеський регіон, населений у 1938 році значною кількістю германофонів, назва якого походить від Судетських гір у Богемському масиві, який межує з Німеччиною на заході, Польщею на півночі та Чехією на півдні та позначає кордон між двома останніми країнами) і створила Протекторат Богемії та Моравії під керівництвом Німеччини. Чехословаччина була відновлена в 1945 році [33].

Під час холодної війни в цьому місці було два кордони – один між Чехословаччиною та Саксонією в Німецькій Демократичній Республіці (НДР) на північному сході, а інший – з Баварією у Федеративній Республіці Німеччина (ФРН) на південному заході. У той час як перший контролювався звичайним способом між двома країнами Варшавського договору, другий був частиною залізної завіси, тим більше, що ФРН була членом НАТО. Тому ця ділянка кордону була надійно захищена колючим дротом і сторожовими вежами.

Хоча Чеська Республіка існувала з 1969 року як федеративна держава Чехословаччина з майже ідентичною демаркацією кордону, кордон із Чеською

Республікою було встановлено 1 січня 1993 року, після розпаду Чеської та Словацької Федерації та незалежності двох її республік. Чеська Республіка приєдналася до Європейського Союзу в 2004 році і є частиною Шенгенської зони з 2007 року. Останні зміни на кордоні (щодо кількох квадратних метрів) були внесені в 2004 році. Сьогодні німецько-чеський кордон є «простим» сухопутним кордоном між двома країнами Європейського Союзу.

Після падіння Берлінської стіни споживчий туризм дозволив сформувати перші зв'язки транскордонної співпраці. З одного боку кордону тепер був новий сусід із привабливими цінами, а з іншого боку чеські мешканці приїхали, щоб відкрити для себе німецьку пропозицію. Потім ця співпраця набула більшого масштабу, і підприємницька співпраця значно розвинулася в цих транскордонних просторах, які стали справжніми торговельними зонами. Багато чехів перетинають кордон з економічних міркувань, оскільки в Німеччині зарплати вищі. Однак мова залишається основною перешкодою для співпраці, і дві країни намагаються вирішити це за допомогою численних ініціатив щодо вивчення мови сусідньої країни.

З початку 1990-х років виникло багато структур транскордонного співробітництва, таких як євро регіон Neisse (DE, CZ, PL, 1991), Elbe-Labe (DE, CZ, заснований у 1992), Erzgebirge/Krušnohoří (DE, CZ, заснований у 1992), Egrensis (DE, CZ, заснований у 1993) та Bayerischer Wald-Böhmerwald-Unterer Inn (Німеччина, Австрія, Чехія, заснована в 1994 році та розширена в 2004 році). Крім того, у 2011 році було започатковано Європейський регіон Donau-Moldau (DE, AT, CZ) [32].

Нині німецько-чеський кордон охоплений двома програмами транскордонного співробітництва: перша – це програма «Sachsen-Tschechien» (Саксонія-Чеська Республіка). Територія, на яку поширюється програма, характеризується відсутністю транскордонної інфраструктури та різницею в доходах на душу населення між сусідніми регіонами. Метою програми є сприяння сталому розвитку та економічній конкурентоспроможності прикордонного регіону через комплексний транскордонний підхід. Серед

пріоритетів – розвиток соціальної бази (включаючи покращення інфраструктури та розвиток фінансових інструментів для малих проєктів), розвиток економіки та туризму, а також співпраця у сфері навколишнього середовища.

Друга програма – це програма «Freistaat Bayern – Tschechische Republik» (Баварія – Чехія). Територія, охоплена цією програмою, характеризується значними економічними відмінностями по обидві сторони кордону, а також між міськими та сільськими районами. Проте регіон має переваги: стратегічне розташування в Центральній Європі, стабільність промисловості, якість освіти та співробітництво між навчальними закладами на всіх рівнях. Ця територія також має великий потенціал для розвитку туризму (парки Шумава та Байєріше Вальд). Пріоритетами програми є: економічний розвиток, людські ресурси та мережі, просторове планування та навколишнє середовище. Інвестиції за програмою спрямовані на поліпшення доступності та розвиток туристичного потенціалу, а також на зміцнення довіри між двома країнами через проєкти між жителями [31-32].

Договір про добросусідство, дружбу та співпрацю 1992 року та німецько-чеська декларація 1997 року заклали наріжні камені для партнерства, яке долає кордони та об'єднує людей протягом кількох десятиліть.

У липні 2023 року федеральний міністр Анналена Бербок відвідала німецько-чеський прикордонний регіон. Разом зі своїм чеським колегою Яном Ліпавським вона відвідала Vejprty und Bärenstein, які розділені кордоном, але де немає відчуття дистанції між людьми. Під час зустрічі міністри закордонних справ дізналися більше про досвід транскордонних пасажирів під час пандемії, а також про успішну співпрацю між пожежними бригадами та поліцією через кордон.

З метою зміцнення взаємодії між зацікавленими сторонами в управлінні, громадянському суспільстві, бізнесі та науці Федеральне міністерство закордонних справ ініціювало перший німецько-чеський регіональний форум у Хемніці у 2023 році. За підтримки Баварії, Саксонії та Чехії більше 200

учасників зібралися разом, щоб обмінятися ідеями та представити успішні проекти. Другий регіональний форум відбувся через рік у Ліберці. Динамічна серія заходів із пленарними дискусіями, семінарами та інформаційними сесіями посиляє чітке повідомлення: німецько-чеське співробітництво має продовжувати розвиватися. Метою є створення регіонального форуму як постійної інституції для регулярного надання інформації щодо транскордонного співробітництва.

Ця співпраця є результатом постійних зусиль і виникла не випадково. Понад 30 років існують міжміністерські робочі групи за участю Баварії, Саксонії та Чехії. Крім того, п'ять євро регіонів сприяють обміну: від Neisse-Nysa-Nisa до EUREGIO Bayerischer Wald/Šumava. Кожен із цих регіонів допомагає реалізовувати транскордонні проекти та сприяти тіснішій взаємодії [33-34].

Транскордонне співробітництво між Німеччиною та Чехією є важливим елементом їхніх двосторонніх відносин. Обидві країни мають спільний кордон протяжністю понад 800 км, що створює численні можливості для розвитку економічних, культурних, екологічних та соціальних зв'язків. Це співробітництво є частиною більш широкої європейської інтеграції, сприяючи зміцненню стабільності та розвитку на центральноєвропейському просторі.

Транскордонне співробітництво між Німеччиною та Чехією є важливим елементом для розвитку двосторонніх відносин і сприяє інтеграції Центральної Європи в європейську спільноту. Це співробітництво охоплює різноманітні сфери, зокрема економіку, культуру, екологію, безпеку та інфраструктуру, і допомагає забезпечити стабільність і добробут на прикордонних територіях обох країн.

Розглянемо приклади транскордонних проектів між Німеччиною та Чехією, які демонструють ефективну співпрацю між країнами:

1. Проєкт енергетичної інтеграції: газопровід «Czech–German Interconnector»

Проєкт передбачає будівництво газопроводу між Чехією та Німеччиною

для покращення енергетичної безпеки в обох країнах. Це сприятиме стабільності постачання природного газу та зниженню залежності від інших постачальників.

Проект оцінюється в 300 мільйонів євро. Довжина газопроводу: 120 км.

Мета – покращення з'єднання між газовими мережами Німеччини та Чехії, що дозволяє забезпечити більш ефективний енергетичний обмін і знизити ризики енергетичних криз.

2. Програма «Interreg» має на меті сприяння розвитку співпраці між прикордонними регіонами Німеччини та Чехії в різних сферах, таких як туризм, охорона навколишнього середовища, економіка та культура.

Загальний бюджет програми становить понад 60 мільйонів євро.

Охоплює понад 50 проектів, серед яких розвиток інфраструктури, покращення туристичних маршрутів, а також екологічні ініціативи на спільних прикордонних територіях.

Цей проєкт посилив економічне співробітництво між прикордонними регіонами, збільшив туристичний потік та покращив умови для розвитку малого та середнього бізнесу [38].

Можна зробити висновок, що транскордонне співробітництво між Німеччиною та Чехією має глибоке історичне коріння, яке простежується ще з часів Римської імперії. Сьогодні цей кордон є одним із важливих для обох країн, охоплюючи регіони, які мають великі економічні, культурні та соціальні можливості для розвитку співпраці.

Особливо важливими є програми транскордонного співробітництва, такі як «Sachsen-Tschechien» та «Freistaat Bayern – Tschechische Republik», які сприяють сталому розвитку прикордонних територій, розвитку економіки, туризму, а також поліпшенню інфраструктури та співпраці в екологічних питаннях.

Чехія та Німеччина також створили низку єврорегіонів, які активно сприяють обміну та реалізації спільних проектів. Важливими для цього є спільні ініціативи в галузі науки, освіти та бізнесу, а також активна співпраця

між місцевими громадами. Наприклад, заходи, такі як німецько-чеський регіональний форум, сприяють розвитку та обміну ідеями для подальшої інтеграції та покращення транскордонної співпраці.

Договір про добросусідство, дружбу та співпрацю 1992 року та інші угоди, які закріплюють ці партнерські відносини, створили важливі правові та організаційні засади для розвитку співробітництва. Після падіння Берлінської стіни та приєднання Чехії до Європейського Союзу це співробітництво розширилося, дозволяючи реалізувати проекти, що забезпечують сталий розвиток регіонів і зміцнюють стабільність у Центральній Європі.

Транскордонне співробітництво між Німеччиною та Чехією є важливим чинником для розвитку та інтеграції Центральної Європи в європейський простір. Завдяки спільним зусиллям дві країни успішно долають економічні та соціальні бар'єри, зміцнюючи взаєморозуміння та співпрацю на рівні державних, регіональних і місцевих органів влади. Важливими аспектами є розвиток інфраструктури, культурний обмін, екологічні ініціативи та спільне управління природними ресурсами. Цей досвід є прикладом того, як країни можуть успішно співпрацювати на прикордонних територіях, забезпечуючи розвиток, добробут і стабільність у Європі.

РОЗДІЛ 3

ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НІМЕЧЧИНИ

3.1 Економічні виклики та можливості для співробітництва

Економічні виклики та можливості для співробітництва Німеччини з іншими країнами, зокрема в контексті глобалізації та розвитку нових технологій, є ключовими аспектами її зовнішньоекономічної діяльності.

Німеччина активно працює над переходом до сталого енергетичного розвитку, що є частиною її політики щодо зміни клімату (Зеленого курсу ЄС).

Європейська зелена угода – це стратегія зростання ЄС. Започаткована у 2019 році, вона складається з пакету політичних ініціатив, які спрямовують ЄС на шлях зеленого переходу з кінцевою метою досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. Це внесок ЄС у Паризьку угоду, яку ЄС та всі його країни ратифікували та яка ставить за мету утримати глобальне потепління на максимум $+1,5^{\circ}\text{C}$ порівняно з доіндустріальним рівнем.

Зелена угода підтримує перетворення ЄС на справедливе та процвітаюче суспільство з сучасною та конкурентоспроможною економікою. Вона підкреслює необхідність того, щоб усі сфери політики сприяли боротьбі зі зміною клімату. Стратегія підтримує заходи в різних секторах економіки, включаючи енергетику, транспорт, промисловість, сільське господарство, стійке фінансування тощо [26].

Відповідно до Зеленої угоди Рада – разом із Європейським парламентом як співзаконодавцями – прийняли законодавство, яке перетворило бачення стратегії на закони та правила, які застосовуються в усіх державах-членах ЄС. Діяльність людини спричиняє підвищення середньої глобальної температури, що впливає на кліматичні моделі. Частіші та сильніші екстремальні погодні явища мають руйнівні наслідки для життя та економіки [26].

Німецький національний план відновлення та стійкості (NRRP)

представляє сильну проєвропейську прихильність до економічного відновлення та являє собою повторне зобов'язання щодо існуючих кліматичних, стійких та енергетичних цілей. План був представлений спільно з Францією та поданий до Європейської комісії разом із Францією, Іспанією та Італією. Німеччина справді швидко схвалила план у грудні 2020 року та включила його заходи до федерального бюджету з 2021 року. Хоча сам план не привернув у Німеччині уваги громадськості, деякі критики вказують на брак амбіцій і відсутність конкретних чи кількісно визначених цілей. Дійсно, план більше зосереджений на вхідній стороні, тобто фінансових витратах, а не на кінцевій стороні, тобто конкретних цілях, які мають бути досягнуті. Таким чином, його можна розуміти як стратегічний план на середньострокову перспективу. Із загального обсягу інвестицій у 29,3 мільярда євро в німецький NRRP 42,7% спрямовано на питання кліматичної політики та енергетичного переходу, що включає кілька програм, пов'язаних із воднем та стійкою мобільністю та, меншою мірою, екологічним житлом.

Основні індивідуальні інвестиції зосереджені навколо Національної водневої стратегії (з акцентом на енергопостачання та мобільність), франко-німецької співпраці для майбутньої водневої економіки та розвитку альтернативної сталої мобільності (електрична мобільність та мобільність на основі водню, де пряма електрифікація неможлива). Ці заходи добре узгоджуються з попередніми зусиллями, вжитими Німеччиною в контексті сталого розвитку та енергетичного переходу, і тому їх можна вважати здійсненими [40].

Енергетична трансформація, або «Energiewende», – це перехід Німеччини до низьковуглецевої без'ядерної економіки. Однак, оскільки країна прагне скоротити шкідливі для клімату парникові гази майже до нуля до середини сторіччя в рамках прагнення Європейського Союзу до кліматичної нейтральності, проект тепер виходить далеко за рамки розширення відновлюваної енергетики та поступової відмови від атомної енергії. Усі сектори економіки повинні адаптуватися, а співпраця в Європі та в усьому

світі все частіше розглядається як ключ до успіху.

Energiewende – буквально «енергетичний поворот» – це спроба Німеччини зменшити шкідливі для клімату викиди парникових газів, не покладаючись на ядерну енергію. У знаковій Паризькій кліматичній угоді країни по всьому світу зобов'язалися скоротити викиди, щоб приборкати зміну клімату. Німецький уряд був сильним голосом амбітних міжнародних дій, як і Європейський Союз. Energiewende, який переріс із масового антиядерного та екологічного руху у масштабний національний проект, має глибокий вплив на суспільство та бізнес [37].

Багато екологів цитують Німеччину як доказ того, що промислово розвинена нація може відмовитися від викопного палива без шкоди для зростання. Критики стверджують, що досвід Німеччини підтверджує, що така трансформація коштує високо для споживачів і промисловості – і не призводить до автоматичного скорочення викидів вуглецю.

Протягом багатьох років Energiewende в основному зосереджувався на секторі електроенергетики. Німеччина вирішила поступово відмовитися від вугілля до 2038 року, але нові кліматичні цілі та високі ціни на CO₂ роблять ймовірним більш ранній вихід. Щедра фінансова підтримка вітрової та сонячної енергії змусила відновлювані джерела вперше виробляти більше енергії, ніж викопне паливо, у 2020 році. Громадяни та кооперативи все ще володіють багатьма з цих установок, але право власності все більше переходить до компаній, банків та комунальних служб. Інтеграція цієї розподіленої маломасштабної генерації, яка залежить від погоди, в енергосистему все ще створює значні проблеми, наприклад, для електромережі.

У той же час Німеччина розширює рамки свого енергетичного переходу, запроваджуючи цілі скорочення викидів для кожного сектора з основним кліматичним законом, а також національну ціну CO₂ для транспортного та опалювального палива. Цілі спрямовані на те, щоб енергетична промисловість, мобільність і будівлі були майже повністю використані відновлюваними

джерелами енергії – крок із величезними наслідками для виробників автомобілів, вантажних перевезень і виробників сталі. Здається, зелений водень стане найкращою технологією для декарбонізації секторів, де скорочення викидів є особливо складним, наприклад, у важкій промисловості та авіації. Потрібно ще багато зробити, щоб підвищити ефективність і зменшити енергетичні апетити четвертої за величиною економіки світу. І фінансовий сектор тільки починає використовувати свою повну вагу для кліматичної економіки.

Незважаючи на свої зелені амбіції, Німеччина має проблеми в ключових сферах. Викиди від вантажівок і легкових автомобілів залишаються стабільно високими, а відновлювані джерела енергії та розширення мережі відстають. Але Німеччина твердо на шляху до відмови від ядерної енергетики до 2022 року. Основні ядерні реактори вже закрито без шкоди для безпеки енергопостачання [37].

Водночас країна стикається з рядом викликів, таких як:

- залежність від імпорту енергоносіїв, особливо газу та нафти;
- високі витрати на відновлювальні джерела енергії та технології, що потребують значних інвестицій.

Можливості співробітництва:

- партнерство з країнами, що мають потенціал у виробництві відновлювальної енергії (наприклад, країни Північної Африки або Скандинавії);
- спільні інвестиції в технології збереження енергії та розбудову «зеленої» інфраструктури.

Німеччина активно просувається в напрямку цифровізації та розвитку нових технологій.

Німеччина є одним із найважливіших торговельних партнерів Сполучених Штатів, а її цифрова економіка має фундаментальне значення для федерального уряду Німеччини. Цифрові технології впливають на більшість аспектів його поточної торгівлі та стратегії безпеки. Цифрова економіка

Німеччини спостерігала значне та стабільне зростання протягом останніх років, не відчуваючи впливу уповільнення економіки в інших секторах. Його вартість зросла до понад 216 мільярдів доларів у 2023 році порівняно з 211 мільярдами доларів у 2021 році.

Під час свого мандату на 2021-2025 роки федеральний уряд підкреслив важливість цифрової економіки у своїй коаліційній угоді. Їхня мета – збільшення інвестицій у численні аспекти цифрової економіки, особливо в штучний інтелект (AI), квантові обчислення (QC) і цифровізацію державних послуг. Між США та Німеччиною також спостерігається значна співпраця в інших сферах, як можна побачити у Спільній заяві 2024 року про співпрацю в галузі квантової інформаційної науки та технологій (QIST), у якій обидві країни зобов’язалися інтенсивніше співпрацювати та співпрацювати.

Німеччина була однією з перших країн, яка запровадила національну стратегію щодо ШІ у 2018 році. Цю стратегію згодом оновили у 2020 році, і зараз уряд працює над додатковим оновленням. Уряд Німеччини розглядає інвестиції в штучний інтелект як важливий компонент для підтримки національної безпеки, боротьби з нестачею внутрішньої робочої сили та збереження свого місця у світовій економіці. Федеральне міністерство освіти та досліджень (BMBF) планує інвестувати 1,7 мільярда доларів у ШІ протягом поточного законодавчого періоду. Однією з його цілей є зробити штучний інтелект «зробленим у Німеччині». ШІ в Німеччині також регулюється Законом ЄС про штучний інтелект [35].

Цифровий суверенітет відіграє важливу роль у Стратегії кібербезпеки Німеччини до 2021 року, яка тепер регулюється CRA ЄС. Уряд визнає, що посилення цифровізації в рамках переходу до передового виробництва (Промисловість 4.0) також збільшує ризик і наслідки кібератак. Іншими заходами, які Німеччина вжила для підвищення свого цифрового суверенітету, є участь у проєкті Gaia-X і EUCS EU.

Серед інших перешкод для американських компаній, що входять у цифрову економіку Німеччини, може бути те, що багато державних послуг

досі недоступні в Інтернеті. Проте уряд докладає значні інвестиції, щоб змінити це до 2030 року. Крім того, хоча 96 відсотків території країни мають швидке покриття Інтернетом, це в основному мережа дуже високої пропускну здатності (VHCN), а не волоконно-оптичні кабелі. Відчутний розрив між містом і селом все ще існує, коли йдеться про швидкість Інтернету.

У звіті Торгового представника Сполучених Штатів про оцінку зовнішньоторговельних бар'єрів на 2024 рік окреслено додаткові бар'єри для американських товарів і послуг у Німеччині, зокрема в сферах, пов'язаних з її цифровою економікою [35].

Втім, цей процес супроводжується рядом викликів:

- конкуренція з іншими технологічними лідерами (США, Китай);
- необхідність модернізації інфраструктури та забезпечення кібербезпеки.

Можливості співробітництва:

- розвиток спільних інноваційних проєктів у галузі штучного інтелекту, інтернету речей, та кібербезпеки;
- співпраця з іншими європейськими країнами в рамках програм цифрового розвитку ЄС.

Німеччина, як важливий гравець в міжнародній торгівлі, залежить від стабільних ланцюгів постачання, особливо в автомобільній, хімічній та машинобудівній промисловості. Виклики включають:

- перерви в ланцюгах постачання через політичну нестабільність, війни або природні катастрофи;
- торгіву напругу між великими економіками (наприклад, між США та Китаєм).

Можливості співробітництва:

- укладення угод з новими торговими партнерами для диверсифікації постачань;
- створення більш стійких та технологічних ланцюгів постачання за допомогою блокчейн-технологій.

Німеччина є одним із лідерів ЄС у боротьбі зі зміною клімату. Проте країна стикається з економічними та політичними викликами, пов'язаними з цим процесом. Німеччина, будучи важливою економічною силою Європи, стикається з проблемами, пов'язаними з торговими санкціями, наприклад, у зв'язку з політичними конфліктами, такими як санкції проти росії чи інші торгові обмеження.

Отже, Німеччина активно реалізує Зелену угоду ЄС, орієнтуючись на досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. Це сприяє розвитку відновлювальних джерел енергії, але водночас створює виклики через високі витрати на інфраструктуру та залежність від імпорту енергоресурсів. Можливості співробітництва: партнерства з країнами, що мають великий потенціал у виробництві відновлювальної енергії (наприклад, Північна Африка, Скандинавія), а також інвестиції в нові технології збереження енергії та зелену інфраструктуру.

Німеччина робить значні кроки в цифровізації та розвитку новітніх технологій, зокрема в галузі штучного інтелекту та квантових обчислень. Однак конкуренція з іншими глобальними технологічними лідерами (США, Китай) та необхідність модернізації інфраструктури створюють виклики. Можливості співробітництва: спільні інноваційні проекти в галузі штучного інтелекту, інтернету речей і кібербезпеки, а також співпраця в рамках програм цифрового розвитку ЄС [35].

Німеччина, як важливий гравець у міжнародній торгівлі, стикається з перервами в ланцюгах постачання, що можуть бути спричинені політичною нестабільністю, природними катастрофами або торговими санкціями. Можливості співробітництва: створення стійких і технологічних ланцюгів постачання через укладання угод з новими торговими партнерами, а також використання блокчейн-технологій для підвищення прозорості та ефективності.

Німеччина активно бореться зі зміною клімату, однак цей процес потребує великих інвестицій і супроводжується економічними та політичними

викликами, такими як високі витрати на екологічно чисті технології та відсутність стійких результатів у певних секторах. Можливості співробітництва: міжнародні угоди та проекти, що сприяють зниженню викидів парникових газів, включаючи спільні ініціативи у водневій енергетиці та розробку стійкої мобільності.

Німеччина має потужний потенціал для розвитку економічного співробітництва в умовах глобальних викликів, таких як зміна клімату, цифровізація та геополітичні зміни. Важливо зосередитись на створенні нових партнерств, впровадженні інноваційних технологій та зміцненні стабільних торгових ланцюгів для забезпечення сталого економічного розвитку та підтримки амбіцій щодо кліматичної нейтральності та енергетичної трансформації.

3.2 Політичні та соціальні виклики транскордонного співробітництва

Транскордонне співробітництво Німеччини з сусідніми країнами є важливим елементом європейської інтеграції та розвитку регіонів. Після схвалення «Керівних принципів» як землями Німеччини, так і федеральним рівнем у березні 2016 року, Німеччина наголошує на транскордонному співробітництві у своїй політиці територіального розвитку.

Документ («Leitbilder und Handlungsstrategien für die Raumentwicklung in Deutschland»), який 9 березня 2016 року ухвалила конференція німецьких міністрів, відповідальних за територіальний розвиток, тепер враховує потенціал європейської транскордонної інтеграції.

У законодавстві про територіальний розвиток («Raumordnungsgesetz, § 26 Zusammenarbeit von Bund und Ländern» [43]) зазначено, що «Бунд і землі можуть у рамках конференції міністрів, відповідальних за територіальний розвиток, розробити керівні принципи територіального розвитку в Німеччині та для контекстів, які виходять за межі компетенції земель». Крім того, «Бунд

у співпраці з землями робить внесок у політику територіальної згуртованості в ЄС і в ширшому європейському регіоні. Бунд і землі тісно співпрацюють у транскордонному співробітництві з сусідніми країнами у сфері територіального розвитку».

У законодавстві також зазначено, що Федеральне відомство з питань будівництва та регіонального планування (BBR) «керує інформаційною системою територіального розвитку на федеральній території та прилеглих областях. Федеральне міністерство транспорту та цифрової інфраструктури робить результати інформаційної системи доступними для земель» [40].

Однак Німеччина стикається з низкою політичних та соціальних викликів:

1. Міграційна політика: різні підходи до міграційної політики можуть створювати напругу між державами, впливаючи на ефективність співробітництва;
2. Регуляторні відмінності: різниця в законодавчих та адміністративних нормах може ускладнювати реалізацію спільних проектів, вимагаючи додаткових узгоджень і адаптацій.
3. Політична воля: зміни в урядах або політичних курсах можуть призводити до нестабільності та впливати на довгострокові транскордонні ініціативи.

Соціальні виклики транскордонного співробітництва Німеччини, зокрема в контексті культурної різноманітності, є важливим аспектом, що потребує особливої уваги та управління. Культура, як система суспільно переданих цінностей, традицій, звичаїв, манер, ритуалів та переконань, визначає поведінку людей і часто є основною перешкодою для ефективної співпраці між представниками різних країн. Враховуючи, що Німеччина є потужним економічним і політичним центром Європи, її транскордонне співробітництво з сусідніми країнами, такими як Франція, Польща, Чехія та інші, стикається з рядом соціальних та культурних викликів:

1. Культурні та мовні бар'єри: відмінності в мовах та культурах можуть

ускладнювати комунікацію та взаєморозуміння між населеннями прикордонних регіонів. Транскордонне співробітництво між Німеччиною та її сусідами часто передбачає взаємодію людей із різним культурним фоном. Кожна країна має свої унікальні звичаї, манери та соціальні норми, які можуть значно відрізнятися одна від одної. Наприклад, робочі процеси та взаємодія на роботі можуть сильно відрізнятися у Німеччині порівняно з іншими європейськими країнами, що може призводити до непорозумінь та затримок у виконанні завдань [41].

2. Економічна нерівність: різний рівень економічного розвитку може призводити до дисбалансу в вигодах від співробітництва, викликаючи соціальну напругу [42].

3. Соціальна інтеграція: проблеми інтеграції мігрантів та меншин можуть впливати на соціальну стабільність у прикордонних регіонах [44].

Для подолання цих викликів необхідно впроваджувати спільні стратегії, спрямовані на гармонізацію політик, культурний обмін та економічну підтримку, що сприятиме зміцненню транскордонного співробітництва та стабільності в регіоні.

Отже, транскордонне співробітництво Німеччини з сусідніми країнами відіграє ключову роль у процесах європейської інтеграції та розвитку регіонів. Незважаючи на важливість цього співробітництва, воно стикається з низкою політичних та соціальних викликів, які потребують ретельного управління та координації.

Політичні виклики: різні підходи до міграційної політики між країнами можуть створювати напругу, що негативно впливає на ефективність транскордонних ініціатив, регуляторні відмінності в законодавстві та адміністративних процедурах ускладнюють реалізацію спільних проектів, що вимагає додаткових зусиль для узгодження та адаптації, політична воля є важливим фактором, оскільки зміни в урядах чи політичних курсах можуть призвести до непередбачуваних змін у довгострокових транскордонних програмах.

Соціальні та культурні виклики: культурні та мовні бар'єри між різними народами, які мають різні соціальні норми, традиції та мови, часто ускладнюють ефективне спілкування та співпрацю, взаєморозуміння між людьми з різних культур є критичним для успіху спільних ініціатив, економічна нерівність між країнами та регіонами може призводити до дисбалансу в вигодах від співробітництва, викликаючи соціальну напругу та незадоволеність серед менших партнерів.

Проблеми соціальної інтеграції, зокрема в контексті міграції та інтеграції меншин, можуть впливати на стабільність у прикордонних регіонах, створюючи соціальні та політичні напруження.

Для успішного подолання цих викликів необхідно розробити стратегії, спрямовані на гармонізацію політик, що включають в себе культурний обмін, розвиток міжкультурних комунікацій та підтримку економічної співпраці. Важливо також зміцнити соціальну інтеграцію, забезпечити рівні умови для всіх учасників співробітництва і працювати над зменшенням економічних диспропорцій.

Загалом, ефективне транскордонне співробітництво між Німеччиною та її сусідніми країнами може бути значно посилене за умови розв'язання вказаних політичних та соціальних проблем. Тільки через тісну координацію політичних курсів, культурну адаптацію та економічну підтримку можна забезпечити стабільність і успіх у розвитку транскордонного співробітництва в Європі.

3.3 Перспективи розвитку транскордонного співробітництва Німеччини

Транскордонне співробітництво Німеччини з її сусідніми країнами має значний потенціал для розвитку в майбутньому. Це співробітництво відіграє важливу роль у зміцненні європейської інтеграції, розвитку регіонів та забезпеченні сталого економічного та соціального розвитку. Враховуючи

політичні, економічні та соціальні тенденції, можна виділити кілька ключових перспектив для подальшого розвитку транскордонного співробітництва Німеччини:

У рамках Європейського Союзу Німеччина продовжить відігравати роль основного рушія в інтеграції своїх сусідів. Спільні ініціативи в рамках програм, таких як Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF) або Ініціатива «Єврорегіон», будуть сприяти ще більш тісній співпраці між прикордонними регіонами [42].

Зростання ролі спільних економічних проектів, таких як інфраструктурні ініціативи та проекти у сфері енергетики, створить нові можливості для співпраці на європейському рівні, полегшуючи процеси інтеграції та взаємозалежності.

Однією з перспектив є розвиток культурних та освітніх ініціатив, які покращать взаєморозуміння між населеннями прикордонних регіонів. Програми обміну, спільні культурні заходи та навчальні програми допоможуть зменшити культурні бар'єри та створити умови для більш ефективної взаємодії.

Підвищення уваги до інтеграції мігрантів і меншин стане важливим аспектом у розвитку соціальних відносин у прикордонних регіонах. Програми, спрямовані на полегшення інтеграції, дозволять зменшити соціальну напругу та посилити соціальну згуртованість.

Збільшення інвестицій у транскордонну інфраструктуру (транспортні мережі, енергетичні системи, цифрові інфраструктури) дозволить поліпшити сполучення між країнами та зменшити економічні бар'єри. Це також буде сприяти розвитку підприємництва та туризму в прикордонних регіонах. Інвестування в сталий розвиток та зелену економіку стане важливим аспектом для транскордонного співробітництва, враховуючи необхідність боротьби зі змінами клімату та збереження природних ресурсів. Спільні проекти в сфері відновлювальної енергетики, управління водними ресурсами, захисту навколишнього середовища сприятимуть не лише покращенню економічної

ситуації, але й загальному благополуччю.

Перспективним напрямком є розвиток цифрових технологій та інновацій в транскордонному співробітництві. Спільні інноваційні центри, платформи для обміну даними та спільна розробка цифрових рішень допоможуть оптимізувати багато сфер діяльності, від бізнесу до державного управління. Цифровізація інфраструктури, зокрема в сфері енергетики, транспорту та охорони здоров'я, може значно покращити ефективність транскордонного співробітництва, забезпечуючи зручність і доступність для громадян.

Німеччина активно працює над розвитком партнерств між містами та регіонами з країнами-сусідами, що дозволяє створювати нові можливості для економічного розвитку, співпраці в сферах освіти та культури, а також спільного вирішення соціальних проблем. Міжрегіональні платформи сприяють зміцненню взаємодії, дозволяючи обмінюватися найкращими практиками і вирішувати локальні проблеми з урахуванням специфіки кожного регіону.

Перспективи розвитку транскордонного співробітництва Німеччини передбачають подальше посилення інтеграційних процесів, зростання культурного та економічного обміну, а також розвиток інновацій та цифрових технологій. Для досягнення цього необхідно активно працювати над усуненням існуючих викликів, таких як культурні бар'єри, економічна нерівність і питання інтеграції, а також сприяти розвитку нових форм співпраці на рівні регіонів та місцевих громад. Залишаючись на передовій інтеграційних процесів в Європі, Німеччина має потенціал стати основним двигуном транскордонного співробітництва в Європі [42].

Отже, транскордонне співробітництво Німеччини з її сусідніми країнами має важливий потенціал для розвитку у майбутньому та відіграє ключову роль у зміцненні європейської інтеграції, розвитку регіонів і забезпеченні сталого економічного та соціального розвитку. Німеччина продовжить свою роль основного рушія європейської інтеграції, сприяючи тіснішій співпраці через ініціативи Європейського Союзу, такі як Європейський фонд регіонального

розвитку та ініціативи «Єврорегіон». Ці програми допоможуть зміцнити співпрацю між прикордонними регіонами, створюючи нові можливості для взаємозалежності та інтеграції.

Збільшення кількості спільних економічних проектів у галузях інфраструктури та енергетики створить додаткові можливості для співпраці, полегшуючи інтеграційні процеси та покращуючи економічну стабільність у транскордонних регіонах. Ці ініціативи сприятимуть розвитку економіки на європейському рівні. Впровадження цифрових технологій та інновацій у транскордонне співробітництво дозволить значно підвищити ефективність різних сфер діяльності. Спільні інноваційні центри, платформи для обміну даними і цифрові рішення допоможуть зменшити бар'єри, покращити сполучення та забезпечити доступність послуг для громадян.

ВИСНОВКИ

Транскордонне співробітництво є важливим інструментом для розвитку прикордонних регіонів, оскільки сприяє зміцненню економічних, соціальних, культурних та екологічних зв'язків між сусідніми країнами. Взаємодія між регіонами дозволяє вирішувати спільні проблеми та досягати спільних цілей, що підвищує стабільність і безпеку на прикордонних територіях.

Транскордонне співробітництво охоплює різні аспекти, зокрема економічний розвиток, культурний обмін, екологічні ініціативи, а також співпрацю в питаннях безпеки і боротьби з транскордонною злочинністю. Це робить співпрацю багатофункціональною та взаємодоповнюючою, що дозволяє вирішувати актуальні проблеми та досягати довгострокових цілей.

Загалом, транскордонне співробітництво є важливим інструментом розвитку міжнародних відносин та сприяє гармонійному розвитку прикордонних регіонів, покращуючи економічну, соціальну та культурну ситуацію на обох сторонах кордону.

Інституційне співробітництво є важливою формою транскордонного співробітництва, що охоплює взаємодію між державними, міжурядовими, місцевими та міжнародними інститутами. Це дозволяє створювати ефективні механізми для реалізації спільних проектів, сприяючи розвитку прикордонних регіонів у різних сферах – економічній, соціальній, культурній та екологічній. Економічне співробітництво забезпечує розвиток спільних проектів у сфері торгівлі, інвестицій, інфраструктури та технологій, що дозволяє ефективно використовувати ресурсний потенціал прикордонних територій. Соціально-культурне співробітництво має важливе значення для збереження та розвитку культурних, освітніх та соціальних зв'язків між сусідніми країнами. Культурний обмін, освітнє співробітництво, мовний обмін та підтримка молодіжних ініціатив сприяють поглибленню взаєморозуміння і толерантності між народами, розвитку міжкультурних зв'язків та створенню спільних цінностей. Екологічне співробітництво є важливим для забезпечення

сталого розвитку на прикордонних територіях. Спільні ініціативи щодо охорони навколишнього середовища, збереження природних ресурсів і біорізноманіття, а також відновлення екосистем сприяють вирішенню спільних екологічних проблем та підвищенню екологічної стійкості.

Методичні основи дослідження є важливою складовою наукової роботи, оскільки вони визначають напрямки, інструменти та принципи, що забезпечують правильність і ефективність дослідження. Усі дослідження ґрунтуються на певних принципах, таких як об'єктивність, науковість, системність, цілісність, динамічність та інтердисциплінарність. Ці принципи забезпечують основу для вивчення об'єкта дослідження та дозволяють здійснювати глибокий аналіз та отримувати науково обґрунтовані висновки.

Основні методи дослідження, такі як структурно-функціональний аналіз, індукція та дедукція, надають необхідні інструменти для збору, обробки та аналізу інформації. Структурно-функціональний аналіз допомагає глибше зрозуміти, як взаємодіють елементи системи та як функції кожного елемента сприяють цілісності та ефективності функціонування цієї системи. Це дозволяє не лише вивчити взаємозв'язки всередині системи, але й оптимізувати її для досягнення кращих результатів.

Транскордонне співробітництво між Німеччиною та Польщею є однією з основних складових їхніх двосторонніх відносин, яка сприяє розвитку економічних, культурних, соціальних та безпекових зв'язків між двома країнами. Основою цього співробітництва є Договір про добросусідство, дружбу та співробітництво, підписаний у 1991 році, який встановлює структуру для політичного діалогу, а також міжурядові консультації та громадянські ініціативи, що збагачують ці відносини.

Транскордонне співробітництво між Німеччиною та Францією є важливим аспектом двосторонніх відносин, яке сприяє розвитку економіки, культури, безпеки та охорони навколишнього середовища. Завдяки спільному кордону та численним можливостям для взаємодії, співпраця між цими країнами стала наріжним каменем європейської інтеграції. Основи цієї

співпраці були закладені ще з підписання Єлисейського договору 1963 року, який створив важливий правовий і культурний фундамент для франко-німецьких відносин. Аахенський договір 2019 року розширив ці відносини та орієнтував їх на майбутні виклики.

Транскордонне співробітництво між Німеччиною та Чехією має глибоке історичне коріння, яке простежується ще з часів Римської імперії. Сьогодні цей кордон є одним із важливих для обох країн, охоплюючи регіони, які мають великі економічні, культурні та соціальні можливості для розвитку співпраці. Особливо важливими є програми транскордонного співробітництва, такі як «Sachsen-Tschechien» та «Freistaat Bayern – Tschechische Republik», які сприяють сталому розвитку прикордонних територій, розвитку економіки, туризму, а також поліпшенню інфраструктури та співпраці в екологічних питаннях.

Німеччина має потужний потенціал для розвитку економічного співробітництва в умовах глобальних викликів, таких як зміна клімату, цифровізація та геополітичні зміни. Важливо зосередитись на створенні нових партнерств, впровадженні інноваційних технологій та зміцненні стабільних торгових ланцюгів для забезпечення сталого економічного розвитку та підтримки амбіцій щодо кліматичної нейтральності та енергетичної трансформації. Транскордонне співробітництво Німеччини з сусідніми країнами відіграє ключову роль у процесах європейської інтеграції та розвитку регіонів. Незважаючи на важливість цього співробітництва, воно стикається з низкою політичних та соціальних викликів, які потребують ретельного управління та координації.

Транскордонне співробітництво полягає у наступному:.

Політичні виклики – різні підходи до міграційної політики між країнами можуть створювати напругу, що негативно впливає на ефективність транскордонних ініціатив, регуляторні відмінності в законодавстві та адміністративних процедурах ускладнюють реалізацію спільних проектів, що вимагає додаткових зусиль для узгодження та адаптації, політична воля є

важливим фактором, оскільки зміни в урядах чи політичних курсах можуть призвести до непередбачуваних змін у довгострокових транскордонних програмах. Щодо соціальних та культурних викликів, можна зауважити, що основними з них є культурні та мовні бар'єри між різними народами, які мають різні соціальні норми, традиції та мови, часто ускладнюють ефективне спілкування та співпрацю, взаєморозуміння між людьми з різних культур є критичним для успіху спільних ініціатив, економічна нерівність між країнами та регіонами може призводити до дисбалансу в вигодах від співробітництва, викликаючи соціальну напругу та незадоволеність серед менших партнерів.

Транскордонне співробітництво Німеччини з її сусідніми країнами має важливий потенціал для розвитку у майбутньому та відіграє ключову роль у зміцненні європейської інтеграції, розвитку регіонів і забезпеченні сталого економічного та соціального розвитку. Німеччина продовжить свою роль основного рушія європейської інтеграції, сприяючи тіснішій співпраці через ініціативи Європейського Союзу, такі як Європейський фонд регіонального розвитку та ініціативи «Єврорегіон». Ці програми допоможуть зміцнити співпрацю між прикордонними регіонами, створюючи нові можливості для взаємозалежності та інтеграції. Збільшення кількості спільних економічних проектів у галузях інфраструктури та енергетики створить додаткові можливості для співпраці, полегшуючи інтеграційні процеси та покращуючи економічну стабільність у транскордонних регіонах. Ці ініціативи сприятимуть розвитку економіки на європейському рівні. Впровадження цифрових технологій та інновацій у транскордонне співробітництво дозволить значно підвищити ефективність різних сфер діяльності. Спільні інноваційні центри, платформи для обміну даними і цифрові рішення допоможуть зменшити бар'єри, покращити сполучення та забезпечити доступність послуг для громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артьомов І. В. Стан українсько-угорського транскордонного співробітництва в контексті євроінтеграційного курсу держави. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2008. Вип. 38. С. 179–190.
2. Артьомов І. Транскордонне співробітництво в контексті соціології транскордонних процесів. *Геополітика України: історія і сучасність* : спецвипуск збірника наукових праць. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2014. №Вип. 2 (13). С. 48–59.
3. Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень : Навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
4. Воронкова В. Г. Методологія наукового дослідження: навчально-методичний посібник для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти ЗДІА в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за освітньо-професійною програмою «Публічне управління і адміністрування» спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» денної та заочної форм навчання. Запоріжжя, ЗДІА, 2018. 162 с.
5. Гоблик В. В. Спільні транскордонні регіони України та ЄС: зовнішньоекономічний аспект: монографія. Львів. 2012. 305 с.
6. Довгаль О. А. Імперативи розвитку міжнародних економічних відносин в умовах глобальних викликів : колективна монографія. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 528 с.
7. Дунська А. Р. Методологія та прикладні техніки досліджень в менеджменті: конспект лекцій: навч. посіб. для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальності 073 «Менеджмент», освітньо-наукової програми «Менеджмент». КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 113 с.
8. Євчак Ю. Б., Зарді А., Лазур Я. В. та ін. Транскордонне співробітництво: правові основи та успішні практики : посіб. 2020. 98 с.

9. Зеліч В. В. Теоретичні засади здійснення транскордонного співробітництва підприємств. *Електронне наукове видання «Економіка і суспільство» Мукачівського державного університету*. 2019. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/115.pdf (дата звернення: 10.03.2025).
10. Кулешова Г. Суспільно-географічна сутність транскордонного співробітництва. *Часопис соціально-економічної географії* випуск. № 7(2). С. 195–200.
11. Мерзляк А. В. Міжрегіональне співробітництво Україна – ЄС: зміст, форми та інструменти взаємодії. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2017. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2017_2_13. (дата звернення: 22.03.2025).
12. Німеччина та Польща: двосторонні відносини. 2023. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/poland-227880> (дата звернення: 22.03.2025).
13. Олдак Л. Я. Основні аспекти забезпечення державного регулювання транскордонного співробітництва на регіональному рівні в Україні. *Таврійський науковий вісник*. Серія: Публічне управління та адміністрування, (1), 2024. С. 55–59.
14. Реслер М. В., Рейс Т. Т. Європейський досвід управління розвитком транскордонного співробітництва. *Підприємництво і торгівля*, (37), С. 49–56.
15. Спільна доповідь щодо виконання угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС. URL: <https://www.mvk.if.ua/uploads/files/es01.pdf> (дата звернення: 11.03.2025).
16. Agreement on Security Cooperation and Long-Term Support. URL: <https://denmark.mfa.gov.ua/en/ukraine-and-denmark/agreement-security-cooperation-and-long-term-support> (дата звернення: 20.03.2025).
17. Challenge of the Imbalance of Economic-social Development. URL: https://www.eria.org/RPR_FY2011_No.10_Chapter_4.pdf (дата звернення:

20.03.2025).

18. Chernysh Y. International Collaboration in the Field of Environmental Protection: Trend Analysis and COVID-19 Implications. 2020. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/24/10384> (дата звернення: 21.03.2025).

19. Cross-border cooperation in the border region of Germany, France, and Luxembourg in times of Covid-19. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14616696.2022.2076894> (дата звернення: 20.03.2025).

20. Cross-border police cooperation between Germany and Poland. URL: <https://futurium.ec.europa.eu/it/border-focal-point-network/good-practices/cross-border-police-cooperation-between-germany-and-poland> (дата звернення: 14.02.2025).

21. Cross-border police cooperation between Germany and Poland. URL: <https://futurium.ec.europa.eu/it/border-focal-point-network/good-practices/cross-border-police-cooperation-between-germany-and-poland> (дата звернення: 14.02.2025).

22. Cross-border territorial cooperation between France and Germany: evolution, convergence and perspectives. URL: <https://d-nb.info/1274722527/34> (дата звернення: 20.02.2025).

23. Cultural barriers and how to overcome them in your global company as a global leader. URL: <https://eurac.com/cultural-barriers-and-how-to-overcome-them-in-your-global-company-as-a-global-leader/> (дата звернення: 20.03.2025).

24. Czech Republic and Germany strengthen cooperation. URL: https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/kurzmeldungen/EN/2024/02/02_czech_republic.html?gcrp_21108698=1 (дата звернення: 22.02.2025).

25. Engaging the World: Towards Global Cultural Citizenship. URL: https://ec.europa.eu/assets/eac/culture/library/publications/global-cultural-citizenship_en.pdf (дата звернення: 20.02.2025).

26. European Green Deal. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/european-green-deal/> (дата

звернення: 20.03.2025).

27. France, Germany push on with 2040 joint tank project. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/france-germany-push-with-2040-joint-tank-project-2024-04-26/> (дата звернення: 29.03.2025).

28. France. URL: <https://barrysborderpoints.com/country-visits/france/> (дата звернення: 20.03.2025).

29. France-Germany: innovative border cooperation. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/germany/france-and-germany/france-germany-innovative-border-cooperation/> (дата звернення: 20.03.2025).

30. German-Czech cross-border cooperation. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/europe/cooperation-in-europe/2643914-2643914> (дата звернення: 01.04.2025).

31. German-French cooperation. 2024. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/europe/cooperation-in-europe/german-french-cooperation-228748> (дата звернення: 21.03.2025).

32. German-Polish cooperation. 2025. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/europe/cooperation-in-europe/german-polish-cooperation-228750> (дата звернення: 14.02.2025).

33. Germany – Bayern (Bavaria), Sachsen (Saxony); Czech Republic – Regions of Liberec, Ústí nad Labem, Karlovy Vary, Plzeň and Jihočeský kraj (South Bohemia). URL: http://preprod.espaces-transfrontaliers.org/index.php?id=543&L=1&tx_tmswmotressources_frontier%5Bfrontier%5D=9&tx_tmswmotressources_frontier%5Baction%5D=show&tx_tmswmotressources_frontier%5Bcontroller%5D=Frontier&cHash=37407fb826e37c632cc0848737e3d2e3 (дата звернення: 20.03.2025).

34. Germany and France: bilateral relations. 2024. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/france-209418> (дата звернення: 20.03.2025).

35. Germany country commercial guide. URL:

<https://www.trade.gov/country-commercial-guides/germany-digital-economy> (дата звернення: 20.03.2025).

36. Germany: Cross-border cooperation in Germany's territorial development policy. URL: <http://www.espaces-transfrontaliers.org/en/resources/territories/pays/germany-cross-border-cooperation/> (дата звернення: 29.03.2025).

37. Germany's Energiewende in brief. URL: <https://www.cleanenergywire.org/germanys-energiewende-brief> (дата звернення: 21.03.2025).

38. Kirchner Emil J. Transnational Border Cooperation Between Germany and the Czech Republic: Implications for Decentralization and European Integration. URL: https://cadmus.eui.eu/bitstream/id/1524/98_50t.htm/ (дата звернення: 20.03.2025).

39. Mosahyc – the first cross-border hydrogen transport network between France and Germany. URL: <https://www.natrangroupe.com/en/medias/press-releases/mosahyc-first-cross-border-hydrogen-transport-network-france-germany> (дата звернення: 10.03.2025).

40. Next Generation EU: Germany focuses its climate policy on hydrogen and sustainable mobility. URL: <https://www.realinstitutoelcano.org/en/analyses/next-generation-eu-germany-focuses-its-climate-policy-on-hydrogen-and-sustainable-mobility/> (дата звернення: 01.04.2025).

41. Opłowska Elżbieta Determinants of cross-border cooperation in the Polish–German borderland. URL: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/oa-edit/10.4324/9781003046622-14/determinants-cross-border-cooperation-polish%E2%80%93german-borderland-el%C5%BCbieta-opi%C5%82owska> (дата звернення: 20.03.2025).

42. Opłowska Elżbieta Poland and Germany in the European Union. URL: https://library.oapen.org/viewer/web/viewer.html?file=/bitstream/handle/20.500.12657/47092/9781003046622_oachapter11.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата

звернення: 14.02.2025).

43. Raumordnungsgesetz. URL: <https://dejure.org/gesetze/ROG/26.html> (дата звернення: 01.04.2025).

44. Social integration of migrants and refugees: challenges and opportunities URL: <https://consultant.net.ua/en/consultant-article/6878> (дата звернення: 20.03.2025).

45. Thomas Perrin Cross-border territorial cooperation between France and Germany: evolution, convergence and perspectives. URL: <https://hal.science/halshs-03871382> (дата звернення: 23.02.2025).